

2.
NERO CLAUDIUS

GERMANICUS

MAGUNTIA CI

SUPERIORIS GERMANIÆ

METROPOLIS

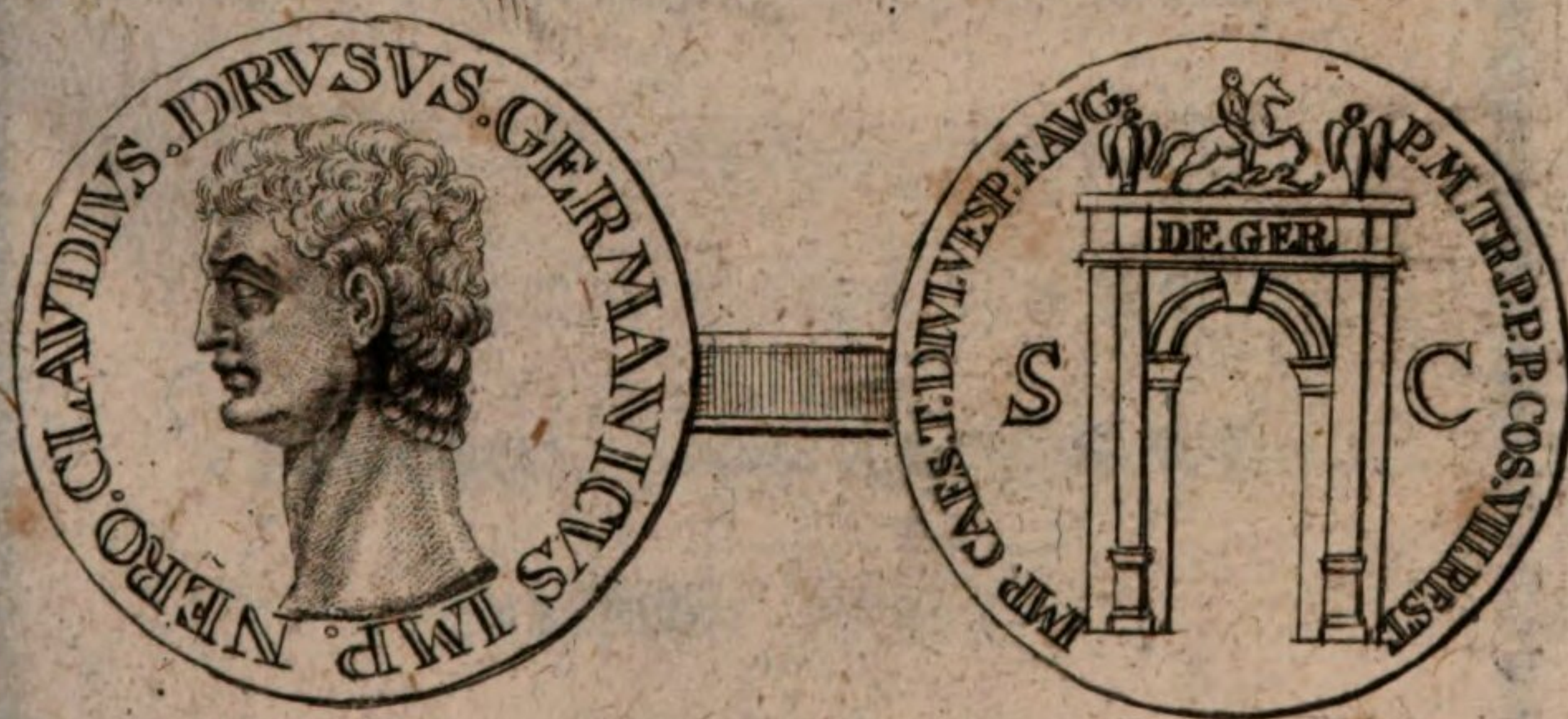
CONDITOR

E

SCRIPTORIBUS COÆVIS ET CLASSICIS
DELINEATUS

A

STEPHANO ALEXANDRO WÜRDTWAIN.

MOGUNTIAE,

Ex Typogr. Elect. Aul. Acad. Apud Joann. Jos. Alef,
Hæred. Hæffner. 1782.

VERO CIVITATE
M. A. G. U. N. T. I. A. C. I.
M. E. T. R. O. P. O. L. I. T.
CONDITOR

STEFANO ALEXANDROVICH
CONDITOR

MOOREHEAD
In Typogr. Elzev. Val. Acad. Apud. Jodan. Jod. Alen.
Hared. Hared. 1782.

IMP. CAES. NERONI. CLAUDIO. DRUSO. GERM.

TIB. IMP. FR. DIVI. AUG. F.

D. JUL. NEP. PRAET. COS.

PROVINCIAE. GERM. SUP. ET. GALLIAE.

LUGDUN. RAETIAE. VINDELICAEQUE. PRAEF.

M O G U N T I A C I.

GERM. I. METROPOL. CONDITORI.

EXTRUCTISQUE. AD. RHENUM. L. CASTELLIS.

RHENO. FIRMATO. ATQUE. HEINC.

AETERNUM. NOMEN. INDEPTO.

M O G U N T I N E N S E S.

BENEFICII. NON. IMMEMORES.

PRAESIDI. OPTUMO.

LL. M. PP.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

500 N. 5TH ST. NEW YORK, N.Y.

1891

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

500 N. 5TH ST. NEW YORK, N.Y.

1891

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

500 N. 5TH ST. NEW YORK, N.Y.

1891

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

PRÆFATIO.

*A*d societatem litterariam, quæ Moguntiae est, dirigebantur hæ pro excolenda Archi-Diœcesis Moguntinae historia invitatoriæ:

Q. D. B. V.

Societates arctiori bonarum vinculo legum unitæ uno alterove dirigente, parentibus aut suggesta comprobantibus aliis maxima nunquam non post se reliquerunt monumenta, quæ fera adhuc mirabitur posteritas; Ubi olim non nisi quercus & fagi, vepres & crevere dumeta, agros nunc fertiles, urbes conditas, vineasque florentes consociatarum ope manuum suspicimus. Hæ societates ulteriori solertia excultæ & propagatæ utrumque mutuo inter se commercio junxerunt orbem.

In artibus & scientiis eandem vix non culturam deprehendimus & propaginem. Quot enim nobilissima hominum ingenia sub densa caligine noctis inculta mansissent & sterilia, nisi sedula accedente Magistrorum industria nova luce perfusa ad investi-

ganda, invenienda & explananda rerum principia apta fuissent reddita & idonea. Neque ad munus Magisterii quis eluctabitur, nisi post creberrimas collationes eruditae & ejusmodi cum exteris Commercia.

Quodsi demum viri artibus & scientiis illustres pro augenda re litteraria congregentur in unum, maxima exin commoda & emolumenta in Rempublicam deriventur necessum est; quos enim labores arduos & difficiles singuli nequidem adgredi conantur, minime vero superare valent atque perficere; eosdem focii litterarum cultores communi consilio, junctis manibus, coadunatisque viribus adgrediuntur, superant, perficiunt. Testes sunt Observationes Astronomicae, Physica experimentalis, Mathesis purior, Galeni dogmata & justiniani, quae indies illustrata magis communibus suffulta subsidiis ad ultimum usque apicem evehuntur. Sola cujusvis patriae historia his destituta adminiculis usque huc deserta vix non jacuit & inculta. Id quod de patria nostra Moguntina,

tina, cujus historia illustrior cum utroque statu & Ecclesiæ & Imperii intimius connexa est, dolenter referimus.

Historiæ Moguntinæ defectus major & propemodum universalis mox apparuit, cum scriptores rerum Moguntiacarum notis & elucubrationibus Georgii Christiani Joannis illustrati anno hujus seculi vigesimo sexto vicesima Julii tertia flammis voracibus maximam partem consumpti interiissent Francofurti.

Luxit orbis litteratus non solum hoc damnum ingens, sed & quod Codex Diplomaticus ab ipso Opere avulsus ad feros fuisset dilatus annos.

Paucissima, quæ residua sunt, exemplaria, historiam Patriæ ad annum Mille-simum septingentesimum vicesimum tantummodo continent. Deficit igitur series historica ad nostra usque tempora per annos sexaginta.

Horum penuria librorum fecit, quod neque tenera juvenus, neque civis hu-

manior sciendi avidus historiam soli nativi
quam maxime necessariam addiscere po-
tuerit, præsertim cum lucem publicam
necdum aspexerit genuina historia Patriæ
lingua vernacula typis evulgata.

Modo nil commemorabimus de Histo-
riæ subsidiis : de addiscenda re Diplo-
matica, de lectione antiquarum omnis se-
culi scripturarum peculiariter instituenda,
de cognitione sigillorum, Collectione &
notitia Numismatum omnis ævi Mogun-
tinorum &c. &c. passim neglectis &c.

Defectibus his ut opportuna affera-
tur medela, vires unius viri non sufficiunt.
Et plures & validi solummodo humeri
maximo huic oneri supportando pares
sunt.

Hinc non sine supremi Numinis pro-
videntia plane singulari factum esse existi-
mem, quod sub felicibus hujus anni au-
spiciis viri a statu & conditione præstantes
& clarissimi societatem litterariam congre-
gave-

gaverint, promovendis artibus & scientiis intentam in maximum patriæ emolumentum.

Faxint boni cœlites ! ut isthoc nobile institutum multis nominibus commendandum indies magis efflorescat & ad feram usque posteritatem progagetur. Id ipsum est quod dilecta nostra exoptat Patria, quæ Annales suos ab omnigena rerum gestarum varietate celeberrimos è genuinis fontibus nunc uberius deducendos & methodo systematica illustrandos esse certo sibi pollicetur.

Ad hanc opem quanto ocyus ferendam omnes & singuli Rei litterariæ cultores, queis Historia Moguntina cordi est, amicissime invitantur.

Dabam Moguntiaè è Musæo Anno Domini MDCCCLXXXII. Kalendis Martii.

Stephanus Alexander Würdtwein
B. M. V: ad Gradus Decanus.

Invitatio hæc vix innotuit & complures è societate illud *Ciceronis in Vatin*: *Omnia quæ a nobis geruntur, non ad nostram utilitatem & commodum, sed ad patriæ salutem conferre debemus*, serio recogitantes eandem subsignarunt spondentes huic peculiari Patriæ Historiæ instituto operam, industriam, consilium & auxilium, addito insuper voto unanimi: Ut prospectus dictæ historiæ conficeretur. His desideriis undequaque justis mox factum est satis visa Historiæ Moguntinæ Sciagraphia, quæ talis est:

Q. D. B. V.

Historia Patriæ alto diu sopore sepulta expergisci tandem, caput attollere, novasque resumere vires cum ingenti civium gaudio visa fuit die hujus mensis Martii decima, qua eidem in gradum eminentiorem provehendæ Viri præprimis Publicæ Rei dignitatibus præfulgentes Musis elegantioribus amicissimi cordibus unitis spopondere operam, industriam, consilium & auxilium.

Diem

Diem hanc faustissimam, quisquis amat Patriam, Moguntinis Annalibus nunc demum diplomatische conscribendis unanimi calculo censet aureis litteris inferendam.

Scopum igitur præfixum ut eo certius assequamur, systematice procedemus, in amplissima Archidiœcesi nostra, quam illustratum imus, consideraturi: *Locale*, *Personale* & *Reale*; quibus verbis solummodo tribus universa Patriæ nostræ historia comprehenditur. De quolibet verbo pauca.

Locale indigitat Diœcesin, qua longe lateque patet, Moguntinam & infra eandem Territorium S. Martino proprium. Certos illius limites non nisi summa cum difficultate reperire licuit. Filum Ariadneum suggerebant Registra Archidiaconalia. Constat enim ex antiqua Ecclesiæ disciplina, quod Diœcesis in tractus Archidiaconales distincta à Præpositis Ecclesiarum, qui munus Archidiaconorum gerebant,

bant, visitari debuerit, assignatis eisdem proventibus à cujuslibet loci Ecclesia, Clero & populo pendendis. Cum igitur Officium istud lucrativum quoque fuerit, in registris Archidiaconalibus nec villa, nec pagus aut oppidum desiderabatur. Hæc registra in unum collecta sistunt Diœcesin integram, quæ ad Archi- & Episcopatus Trevirenses, Metenses, Wormatienses Herbipolenses, Paderbornenses, Colonienses, Hildesenses, Naumburgenses & Halberstadienses usque procurrit, prout demonstrat *Diœcesis Moguntina in Archidiaconatus distincta commentationibus Diplomaticis illustrata* Mannhemii typis Academicis tribus tomis nuper edita & *Thuringia mediæ ævi Ecclesiastica* tomis totidem proxime edenda ulterius est demonstratura. Pars ista Localis Moguntini præcipua, si cuilibet Archidiaconatui accesserit *Mappa Geographica*, pro intentione nostra erit omnibus numeris absoluta.

Magnum etiam Historiæ nostræ afferret adjumentum *a.* Fidelis copia Chartæ

Topo-

Topographicae Urbis Moguntinae, cujus Originale asservatur in Archivio Electorali anno 1575. Danieli Archi - Episcopo à Mascopio Geographo dedicata.

b. Historica descriptio nostræ Urbis aureæ cum omnibus, quæ non pauca sunt, memoratu dignis, Ædificiis publicis sacris & profanis &c.

c. Exacta descriptio Territorii Moguntini secundum omnes Præfecturas. In his Antiquitatum Romanarum, & Castorum mediæ ævi rudera nequaquam sunt omittenda. Maximo dein possunt esse usui

d. Notitiæ monasteriorum, quæ in Diœcesi Moguntina extiterunt & adhuc supersunt. Eorum elenchum fontibus additis præmisimus *Notitiis historico-Diplomaticis de Monasterio Ilbenstadt in Wetteravia* an. 1766. prelo subjectis. Pro isthoc themate illustrando ad manum sunt Chartæ & Diplomata magno numero.

Personale Moguntinum partem historię alteram constituit in Tomos tres divisam.

sam. Primus exhibet elenchos Episcoporum Metropolitanorum nec non Metropolitanæ Prælatorum & Canonorum cum Archipresbiteris. Tomus alter sistit suffraganeos Moguntinos, Vicarios in spiritualibus Generales, Officiales Metropolitanos & sigilliferos, nec non Ecclesiarum Collegiatarum Moguntia Prælatos. Tertius Tomus subministrat Suffraganeos Erfordienses, Commissarios in spiritualibus Amœnoburgenses, Aschaffenburgenses, Eichsfeldenses, Frideslarienses & Ecclesiarum Collegiatarum extra Urbem Prælatos. E Statu seculari: Cancellarios Electorales, Vice-Dominos Urbis, Aschaffenburgenses & Rhingavienses, Camerarios Urbis, Waltpodios sive Præfectos Violentiarum, Prætores, Satrapas supremos Hassiæ & Eichsfeldiæ, Locumtenentes Erfordiæ & ibidem Prætores. &c. Hæc quoque pars Historiæ Moguntinæ secunda hinc inde jam impressa à millenis defectibus repurgata, emendata, aucta & suppleta typo parata Offeritur, eidem ultima manus postquam fuerit ad-mota.

Mirifice ornabitur Personale Moguntinum, si colligantur & Collecta edantur,

a. Stemmata Nobilitatis Rhenanæ Genealogica.

b. Moguntia litterata &

c. Monumenta familiarum sepulchralia.

Articuli duo ultimi pro honore & incremento Societatis litterariæ congesti, in partes divisi singulis anni quartalibus successive in lucem prodire poterunt.

Reale Moguntinum Subministrat, quidquid à personis supra memoratis in Archidioecesi Moguntina dignum memoria gestum fuerit. Id Antecessores nostri chartis & Diplommatibus consignatum nobis reliquerunt. Horum asservamus tantam multitudinem, ut numerum millenarium multoties transcendant.

Pro adjumento erunt figilla Archiepiscopalia æri affabre incisa & in *Novis subsidiis Diplomaticis* edita & adhuc edenda

nec non Diplomata aurea & argentea (nummos Moguntinos intelligimus) quæ descripta sunt *in den Maintzer Müntzen an. 1769.*

Ex hisce monumentis conficiendi sunt
a: Annales Moguntini Diplomatici à temporibus Willigisi Archi-Episcopi ad nostra usque tempora deducti. *b.* Priorum seculorum historia è Scriptoribus Romanis & Francis aliisque adminiculis comprobata peculiaribus Commentariis, venit elaboranda.

Dictis Annalibus succurrere ii poterunt, queis aperta sunt Archivia Originalibus documentis & libris copialibus instructa.

Speciminis loco dabimus suo die gesta sub Willigiso Archi-Episcopo. Id, si arriperit, pro suo quivis è societate litteraria genio feligere poterit Archi-Episcopum è coævis & Diplomatis illustrandum. Quod si alius *c.* Villarum, pagorum, oppidorum-

rumque consuetudines & Observantias,
vulgo die Weistümer, alius

d. Curiam Feudalem Moguntinam
sollicite elaboraverit, brevi mox tempore
apparatum habebimus non modicæ utilita-
tis. Operæ pretium quoque foret

e. Varia opuscula, in quibus descri-
buntur Status & jura Archi-Episcopatus,
à multivariis repurgare mendis & erro-
ribus.

Quid si ab iis, qui Galenum Veneran-
tur, enixe peterem (ut in aliis regionibus
laudabiliter factitatum novimus) gramina,
flores & herbas à benefica matre natura in
solo Moguntino plantatas ut conquirerent
& *Floram Mogonam* in uno herbario vivo
sisterent!

Quid si adderent mineras, petrofacta
& fossilia in terris Moguntinis passim obvia?

Messis profecto multa! cui, ut nulla-
tenus dubitandum, si correspondeat ope-
rariorum labor & industria, nostra inclita
socie-

societas litteraria sibi Patriam reddet devinctissimam.

Dabam Moguntiae è Musæo Anno Dni
MDCCCLXXII. pridie Kalendas Aprilis.

Stephanus Alexander Würdtwein
B. M. V. ad Gradus Decanus.

Divisa tandem Historia Moguntina in
epochas Notabiliores, diebus huic novo
Patriæ Historiæ instituto longe saluberrimo
sacris prælecta fuit sequens de *Druso* no-
stro brevis commentatio.

§. I.

DRUSI PARENTES.

Fero (a) Claudius (b) Drusus (c) ex
patre Tiberio Nerone (d) C.
Cæsaris in bello Alexandrino Classi Præ-
posito (e) Pontifice (f), Prætore (g) Ma-
tre vero Livia Drusilla (h) Octavio Cæ-
sari Augusto cum bina sobole (i) à Tibe-
rio Nerone cessa natus est anno Urbis con-
ditæ 716. ante Christum natum 37. (k)

(a) Unum antiquitus Romanis fuisse nomen ut &
cæteris mortalium plerisque, testis *Appianus* est.
causas hunc morem immutandi varias afferunt
Varro, *Julius Paris* apud *Valerium*, *Priscianus*,
Carolus Sigonius. Cæterum Romana stante re-
publica, si plura assumerentur nomina, eorum,
quod primo loco, prænomen vocabant, alterum

nomen erat ac propria nota gentis aut familiae. Hinc cognomen subiciebant & interdum quarto etiam loco agnomen. Advertit id *Plutarchus in Mario*, Erudite & eleganter *Jac. Sirmondus præfat*: in notis ad *Sidonium* de propriis nominibus mediæ ætatis, quo loco poni & unde sumi solita, disputat. *Nero* in lingua Sabina fortem significat & strenuum. *Suetonius in Tiberio c. 1.* *Nerones Horatius* multum extollit *carmin: libr. IV. od. IV.* in *Drusi* laudibus ita canens: Quid debeas o *Roma* *Neronibus*, Testis *Metaurum* flumen & *Asdrubal* devictus & pulcer fugatis ille dies *Latio* tenebris, qui primus alma risit adorea: dirus per urbeis *Afer* ut *italas* ceu flamma per tedas vel *Eurus* per siculas equitavit undas. Post hoc secundis usque laboribus *Romana* pubes crevit & impio vastata *Pœnorum* tumultu fana *Deos* habuere rectos: dixitque tandem perfidus *Hannibal*, cervi luporum præda rapacium sectamur ultro, quos opimus fallere & effugere est triumphus. Gens, quæ cremato fortis ab *Illo* jactata *Tuscis* æquoribus, sacra, gnatosque, maturosque patres pertulit *Aufonias* ad urbeis; duris ut *Ilex* tonsa bipennibus *nigræ* feraci frondis in *Algido* per damna, per cædes ab ipso ducit opes animumque ferro. Non *Hydra* secto corpore firmior *vinci* dolentem crevit in *Herculem*, monstrumve summifere *Colchi Majus*, *Echioniæve Thebæ*. *Merses* profundo, pulcrior evenit: Luctere, multa prouet integrum cum laude victorem, geretque prælia conjugibus loquenda; *Carthagini* jam non ego nuntios mittam superbos: occidit, occidit spes omnis & fortuna nostri nominis, *Asdrubale* interempto. Confer eruditum *Lævini Torrentii Gandavensis Episcopi* Antver-

Antverpiensis *Commentarium in Q. Horatii Carmina* pag. 292. sq.

(b) Patricia gens *Claudia* (fuit enim & alia plebeja nec potentia minor nec dignitate) orta est ex Regillis oppido sabinorum; Inde *Romam* recens conditam cum magna clientum manu commigravit. *Sueton: in Tiberio c. 1. seq.* ubi præcipua Claudiorum merita in rempublicam enumerat. Ex hac stirpe *Drusus* genus trahit & quidem utrumque: paternum à *Tiberio Nerone*; maternum ab *Appio pulchro*, qui ambo *Appii Cæci* filii fuerunt. Insertus est & *Liviorum* familiæ, adoptato in eam materno avo; quæ familia quamquam plebeja, tamen & ipsa admodum floruit octo Consularibus, Censuris duabus, Triumphis tribus: Dictatura etiam & Magisterio equitum honorata: Clara & insignibus viris ac maxime *Salinatore Drusisque*. Sic *Valerius Maximus lib. II. c. IX. Sueton: in Tiber: c. III.*

(c) *Drusus* hostium Duce *Drauso* cominus trucidato sibi posterisque suis cognomen invenit. *Sueton, in Tiber: c. III.*

(d) Erat is quæstor * *C. Cæsar* Alexandrino bello Classi præpositus, qui tunc plurimum ad victoriam contulit. Quare & Pontifex in locum *P. Scipionis* substitutus & ad deducendas in Galliam Colonias, in queis *Narbo* & *Arelate* erant, missus est. Tamen *Cæsare* occiso, cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus, etiam de præmiis tyrannicidarum referendum censuit, Prætura deinde functus, cum exitu anni discor-

A 2

dia

* (Quæstores ab inquirenda & servanda Publica pecunia diei sunt.)

dia inter Triumviros exorta esset, retentis ultra
justum tempus insignibus, *L. Antonium* Consulem
Triumviri fratrem ad *Perusiam* secutus, deditione à
cæteris facta, solus permansit in partibus, ac pri-
mo *Præneste* inde *Neapolim* evasit, servisque ad
pileum frustra vocatis, in *Siciliam* profugit. Sed
indigne ferens nec statim se in conspectum *Sex-
ti Pompeji* admissum & fascium usu prohibitum ad
M. Antonium trajecit in *Achajam*, cum quo
brevis reconciliata inter omnes pace *Romam* rediit.
Suetonius in Tiberio c. IV. De bello Alexandrino
videantur *A. Hirtii* Commentaria inter Scriptores
Histor. Roman: ab *Haurisio* editos Tom. III. p.
517.

(e) Hodie: Admiralis, supremus militiæ navalis
Dux.

(f) Pontifex Maximus supra omneis Pontifices
omniaque sacra erat, penes quem, libri ritua-
les, lintei, elephantinique erant, ubi Annales
scribebant: Tantaque pollebat auctoritate ut *Me-
tellus Cæcus* Pontifex Max. *A. Posthumium* Cos:
ad bellum properantem (quod is Flamen *Martia-
lis* esset) non sit passus à sacris recedere, ut *Livius*
testatur. *Volaterr. de Sacerd. Rom*: is alios diri-
gebat Pontifices, quos inter *Tiberius Nero*.

(g) Prætores Collegæ consulis eique dignitate pro-
ximi sunt; eisdem creabantur auspiciis *Liv. lib. 7.*
& *Agell. l. 13. c. 14.* Nomen iis, sive quod præirent,
Varro l. 3. de LL. sive quod præessent. Munera
prætorum tria præcipue: Ludi, sacra, jurisdictio.
Just. Lipsius de Magistr. pop. Rom. c. X. seq.

(h) Cum *Scribonia* Conjuge secunda *Augustus* fecit
divortium, pertæsus, ut scribit, morum perversi-
tatem ejus ac statim *Liviam Drusillam* matrimo-
nio

nio *Tyberii Neronis* & quidem prægnantem abduxit. *Sueton. lib. II. in Augusto c. LXII. Sextus Aurelius Victor Epitome c. 1.*

(i) *Tiberio* nempe & *Druso*.

(k) Perspectum est assiduis Romanæ Historiæ cultoribus, quod Chronologi in computandis annis consularibus varias amplectantur sententias, annosque recenseant vel ab Anno Urbis Conditæ 243. quo primi Consules continuo ab expulso *Tarquinio* atque adeo ante initium anni 244. denominati fuerint; vel ipso anno 244. quo alterum Regi-fugium contigit Illis Fastos consulares tum *Messalæ, Orosii, Rufi; Eutropii, Jornan-dis* tum interpretes *Livii & Taciti* pro sua opinione allegantibus. Nos vero *Dionem Cassium* licet ab initio mutilum sequimur, qui præ reliquis Scriptoribus & Latinis & Græcis, qui hanc historiam pertractarunt, palmam fere omnium calculis obtinet. *vid: præfatio editionis Cassii Dionis*, quam *Parisiis* curabat *Henricus Stephanus* an. MDXCII.

Claudius Nero Drusus postea *Germanicus* ex merito cognominatus mundo datus est Anno Urbis conditæ 716. *Appio Claudio & C. Norbano Coss.* ante Christum natum 37.

Annum ætatis trigesimum saltem inchoatum numerabat, dum vivere desiit Anno U. C. 745. ipso met *Druso & T. Quintio Crispino* consulibus. Quodsi ponatur annus U. C. 716. Annus vitæ *Drusi* primus & cum emortuali ejusdem computetur, resultant anni vitæ triginta saltem inchoative.

Reliquas notatu dignas in decursu dabimus epochas.

§ II.

DRUSUS IN PALATIO AUGUSTI.

ctavius Augustus in neo - iniantis Drusi (1) amorem mirifice raptus curam impendit omnem & sollicitudinem, ut corpore & mente (2) cresceret in columnen Reipublicæ (3) jam in immensum auctæ. (4)

(1) *Livia Drusilla* gestans uterum *Augusto* cum nup-
sisset, intra mensem tertium peperit Patrem *Claudi*
Cæsaris Drusum olim *Decimum* mox *Neronem*
prænomine, fuitque suspicio, ex *Vitrico* per adul-
terii consuetudinem procreatum. Statim certe vul-
gatus est versus: τοῖς εὐτυχῶσι καὶ τρίμηνα παῖδια.
Hoc est: *Veniunt beatis & trimestres liberi*. *Sue-*
ton: in *Claudio Cæsare cap. 1.* quin & *Drusus*
Augusti filius vulgo credebatur. Eo quoque *Hora-*
tius alludere videtur in oda superius citata: *Sen-*
fere (Rheti) canit, quid mens rite, quid indoles
nutrita faustis sub penetralibus posset, quid *Au-*
gusti paternus in pueros animus *Nerones*. *Lævi-*
nus ex *Dione* aliam affert rationem: Cum enim
Augustus Liviam à priore marito *Tib: Nerone* &
quidem volente, sexto jam mense gravidam, in
matrimonium accepisset, eaque tertio post mense
natum *Drusum* patri *Tiberio* reddidisset; moriens
Tiberius & huic *Druso* & priori filio *Tiberio Au-*
gustum tutorem testamento reliquit. Hinc ille pa-
ternus ejus in *Nerones* animus.

(2) *Horatius* loco supra memorato qua testis ocularis educationem *Drusi* summæ expectationis pueri paucis sed graphice describit: Fortes creantur fortibus, & bonis est in juvenis, est in equis patrum virtus; nec imbellem feroces progenerant aquilæ columbam. Doctrina sed vim promovet insitam, rectique cultus pectora roborant: utcumque defecere mores, dedecorant bene nata culpæ. Pœta hic primo exprimit naturam & genus, dein doctrinam & educationem. Sic enim *Plato* in oratione funebri: Boni fuerunt, quia ex bonis nati sunt, generis igitur præstantiam primum laudamus, deinde educationem & doctrinam. *Aristoteles* politicorum tertio scribit esse probabile, viros præstantiores esse eos, qui è præstantioribus nati sint; nobilitas enim, generis præstantia & perfectio est. Quantum valeant ad ingenium hoc vel illo habitu imbuendum, moresque conformandos atque etiam inferendos stirps generis & educatio, declarant poëtæ, qui, quem significare volunt saxo, immiti, inhumano esse ingenio, eum dicere solent è saxo ac rupibus, è mari natos. à leonibus educatos. Sic à contrario. confer: *Lambini Commentarius in Horatium* p. 233. Vidit *Drusus* indies in *Augusto* patre præclarissimum quod imitaretur, exemplar continuæ assiduitatis in excolendis artibus liberalibus, in dirigendis pertractandisque Regni per Provincias vastissimi negotiis consilii, prudentiæ & Constantiæ, in devinciendis subditorum animis paterni Amoris & Regiæ liberalitatis, in conversatione domestica gravitatis moderatæ & fortitudinis bellicæ vix comparandum vid. *Sueton. lib. 2. de Augusto*. Sub insigni hoc Magisterio accrevit *Drusus*

& eventu comprobante vero verius evasit: Verba movent, exempla trahunt.

(3) De reddenda Republica bis cogitavit *Augustus*: primo post oppressum statim *Antonium*, memor objectum ab eo sibi sapius, quasi per ipsum staret, ne redderetur. Ac rursus tædio diuturnæ valetudinis; cum etiam Magistratibus ac senatu domum accitis rationarium imperii tradidit. Sed reputans & se privatum non sine periculo fore & illam plurium arbitrio temere committi, in retinenda perseveravit, dubium, eventu meliore an voluntate. Quam voluntatem cum præ se idem ferret, quodam etiam edicto his verbis testatus est: Ita mihi salvam ac sospitem rempublicam sistere in sua sede liceat, atque ejus rei fructum percipere, quem peto, ut optimi status auctor dicar, & moriens, ut feram mecum spem, manfura n vestigio suo fundamenta reipublicæ, quæ jecero. *Sueton: in Octavio Augusto cap. XXVIII, lib. 2.* Hac sensa Patris hausisse Drusum videmus; nam *Sueton: in Claudio Cæsare* ait c. 1. Eundem haud dissimulasse, se pristinum Reipublicæ statum quandoque restitutum, si posset. *Tacitus annal. lib. 1. c. XXXIII.*

(4) *Messala Corvinus* A. U. C. 722. * cum *Cæsare Augusto* Consul in suo de progenie *Augusti* libello quantum excreverit Romana potentia sic commemorat: Omnis Italia viribus armorum subacta est simul & Alpes Cotticæ Penninæ & Grajæ atque Romanæ, cum Alpinis populis, ipsi in rupibus duratis in ditionem convenere. *Africa* ter victa primo & secundo & tertio bello Punico inastimabili vulnere utrimque accepto. Romano Imperio tan-

* Juxta Dionem Cassium: 723.

tandem parta: *Sicilia*, *Sardinia*. *Baleares*, *Creta* insulae obtentae. *Numidia*, victo *Jugurtha* in potestatem redacta. *Hispaniam*, genus armorum ferox, nostrorum nec sine Romano cruore, subjugavere arma. *Celtiberi*, *Cantabri*, *Astures*, *Lusitani*, *Numantia* omnisque *Gallacia* flexere cervicem. *Gallia* atque *Britannia* novem annorum *Julii Caesaris* labor fuere, tributariae demum factae. Post haec *Illyria*, *Istria* *Liburni* & *Dalmatae* obsecundavere perdomiti. Proinde in *Graciam* transitus fuit; qua perdomita *Epinus*, *Thessalia* & *Achaja* parvare mandatis. Ter *Macedonia* cum regibus suis debellata & in provinciae formam demum redacta. *Thracas* saevissimos omnium, *Propontidem* & *Thracium Bosphorum* cum ipso *Byzantio* virtus Romana superatos reddidit. Hinc ad *Danubium* *Rhenumque* tuis auspiciis victoriosissime Principum penetratum & utriusque fluminis utramque ripam tuae industriae subjugavere vires. Duae *Germaniae inferior* ac *Superior* tibi unico cedere. *Norici*, *Pannonii*, *Suevi*, *Marcomanni*, *Daci*, *Moesi* caeteraeque nationes ad *Archon* superati. *Europa* in extremis finium suorum per te undique exterita & armis concussa. In *Asiam* jam ante perventum fuerat & victo *Antiocho*, potentissimo *Syriae* Rege, victo *Mithridate*, *Syria*, *Phoenix*, *Ctesiphon*, *Babylonia* *Judaea*, *Palastina*, *Arabia*, *Cilicia* & omne *Ponti* regnum cum ipsa minore *Asia* in qua *Phrygia*, *Lydia*, *Bithynia*, *Paphlagonia*, *Isauria* & *Cappadocia* regiones continentur, mandatis obtemperavere. Cessit & utraque *Armenia* armis attrita. *Mesopotamia* inter *Tigridem* & *Euphratem* sanguine *Parthorum* ac *Persarum* crebro cruenta multiplici bello demum Romano

paruit. Diversis temporibus cum *Persis* & *Parthis* assidue pugnatum & utrimque cladibus acceptis, *Romanus* superior fuit & obstantibus imperavit. Ad *Archon Colchi*, *Hiberi*, *Albani*, *Scythæ*, *Assyrii*, *Caspii* cum *Amazonibus* suis ductu nostrorum Ducum subjugati sunt. *Ægyptiorum* Reges ultro in amicitia & fœdere steterunt. *Cyrene* ac tota *Lybia* & *Mauritania* extincto *Juba*, obsequentes fuere. Indi ex ipso extremo *Oriente* postremo ad te Gloriosissime Principum in extremo *Occidente* tum bella gerentem, legationem misere ad obsequia se paratos profitentes, ut nonnihil te imperante haud superesset indomitum.

§. III.

PRIMA DRUSI EXPEDITIO IN RHÆTIAM.

Drusum Adolescentem (a) tot tantisque virtutibus exornatum (b) Augustus adeo habilem censuit, (c) ut Ducem exercitus eundem constitueret, qui *Rhetos* (d) vicinas *Galliæ* & *Italiæ* provincias multum infestantes invaderet, vinceret, domaret, (e) quod & egregie præstitit.

(a) Juxta *Dionem* lib. IV. pag. 613. cum *Drusus* *Rhætos* vicisset annus erat U. C. 739. M. *Druso* *Libone* & *L. Calpurnio Pisone* Coss. anno priore *Tiberii* Prætura ex senatus Consulto, quam ad finem usque gessit, suscepta *Dio* p. 611.

(b)

(b) A *Vellejo Paterculo hist lib. 2. c. XCVII. Drusus* Claudius frater *Neronis* (Tiberii) describitur adolescens tot tantarumque virtutum, quot & quantas natura mortalis recipit vel industria perficit; cujus ingenium utrum bellicis magis operibus, an civilibus suffecerit artibus, in incerto est. Morum certe dulcedo ac suavitas & adversus amicos æqua ac par sui æstimatio inimitabilis fuisse dicitur.

(c) Hanc *Augusti* censuram scite depingit *Horatius* in oda sæpius citata: Qualem ministrum fulminis alitem, cui Rex Deorum regnum in aveis vagas permisit, expertus fidelem *Jupiter* in *Ganymede* flavo: olim juvenas & patrius vigor nido laborum propulit inscium, vernique jam nimbis remotis, insolitos docuere nifus venti paventem; mox in ovilia demisit hostem vividus impetus, nunc in reluctanteis dracones egit amor dapis atque pugnae: Qualemve lætis caprea pascuis intenta, fulvæ matris ab ubere jam lacte depulsum leonem dente novo peritura vidit: Videre Rhæti bella sub Alpibus *Drusum* gerentem & Vindelici, quibus mos unde deductus per omne tempus Amazonia securi dextras obarmet querere distuli, nec scire fas est omnia; sed diu lateque victrices cætervæ consiliis juvenis revictæ sensere &c. confer. *Lævini Torrentii Commentar. p. 289.*

(d) Rhæti juxta *Strabonem lib. 4.* & Rhætis vicini Vindelici eas Alpium partes tenent, quæ ad Orientem spectant & in Austrum vergunt, Helvetiis Bojisque finitimi, quorum etiam campis imminet & ea Italiæ loca complectuntur, quæ supra *Veronam* & *Conium* sunt. *Dion* similiter Rhætos inter Noricum & Galliam ad eas Alpium partes

tes collocat, quæ Italiam spectant & Tridentinæ appellantur. Unde, cum & Galliæ finitima incurfarent & ex Italia etiam prædas agerent, viatoribusque tum Romanis tum sociis damna inferrent, nec eo contenti, mares omnes, quos ceperant, nec manifestos tantum, sed etiam eos, quos adhuc in matrum utero latentes certis divinationibus deprehendebant, interficerent, *Augustus* primo *Drusum* eis immisit; postea cum fusi fugatique Galliam invaderent, *Tiberium* adjunxit. Ambo itaque partim per se, partim legatorum opera, singulos adgressi, tandem simul omnes in potestatem redegerunt.

(e) De hoc bello *C. Vellej. Paterculus histor. lib. 2. c. XCV*: Reversum (ex Armenia in potestatem redacta) *Neronem Cæsar* haud mediocris bellimolem experiri statuit, adjutore operis dato fratre ipsius *Druso Claudio*, quem intra Cæsaris penates enixa erat *Livia*. Quippe uterque divisis partibus *Rhætos Vindelicosque* adgressi, multis urbium & Castellorum oppugnationibus nec non directa quoque acie feliciter functi, gentes locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces majore cum periculo quam damno Romani exercitus plurimo cum earum sanguine perdomuerunt. Confer: *Lucius Florus Rer. Rom. lib. IV c. XII*. *Horatius* ad finem odæ in *Drusi* laudes conceptæ accinit: Nil *Claudicæ* non perficient manus, quas & benigno numine jupiter defendit & curæ sagaces expediunt per acuta belli.

§. IV.

DRUSUS RHENI LIMITEM
FIRMAT.

Devictis Subactisque Rhætis (1) atque
vindelicis (2) Victor *Drusus* ad Au-
gustum reversus (3) Prætoris honore (4)
& tanta Augusti fiducia dignus est habitus,
qui præesset Legionibus in Galliis & ad
Rhenum dispositis simul ac provincias con-
tra incursiones tutaretur (5) juvenis Heros
ad magna quæque natus rem ita ordinavit,
ut milite nunquam non ad utilitatem publi-
cam occupato (6) per Rheni ripam Castel-
la exstruerentur ultra quinquaginta (7)
quæ inter *Maguntiacum* Germaniæ Supe-
rioris metropolis à situ (8) nomine (9) viis
publicis & militaribus, (10) aquæductu,
(11) ponte (12) &c. &c. hic paucis confi-
deranda.

(1) Confer. §. III. not. d.

(2) Vid. §. III. not. e.

(3) In Galliis tunc morabatur *Augustus*. *Dio Cassius*
lib. 54. ad annum U. C. 738. notat: His consti-
tutis L. *Domitio* & P. *Scipione* Coss. in Galliam
profectus est, obtendens causam hujus profectio-
nis bella, quæ ibi conturbata essent. Cum enim
diuturna ejus in Urbe commoratio molesta mul-
tis esset, ac multos, qui contra leges deliquissent,
plectens,

plectens, offenderet, multis parcens, cogeretur suas ipse leges prævaricari, peregre abire *Solonis* exemplo Statuit. . . . Cæterum maximum ea tempestate bellum, quod ipsum adeo *Augustum* Urbe extraxit, contra Germanos fuit. Sicambri, Usipetæ & Tenchteri primum quosdam in suo territorio deprehensos Romanorum in crucem egerant; deinde Rheno transmissis ex Gallia prædas egerant: equitatum Romanorum contra se missum per insidias circumvenerant & à fugientibus usque ad *Lollium* præfectum præter opinionem suam pertracti hunc quoque vicerant. *Dio. l. c. p. 612.*

(4) *Dio l. c. p. 614.* Ejusque victoriæ ergo (*Drusus*) prætorios honores adeptus est.

(5) *Augustus* rebus Gallicis, Germanicis, Hispanicisque omnibus confectis, cum multos in singula sumptus fecisset, magnam ab aliis pecuniæ vim accepisset, libertatem ac jus civitatis aliis dedisset, aliis ademisset; *Druso* in Germania relicto *Romam* reversus est *Tiberio* & *Quintilio Varo* *Coss. An. U. C. 741.* *Dio Cassius li. IV.* Cura deinde atque onus Germanici belli delegata *Druso Claudio* fratri *Neronis.* *Vellej Paterc. histor. lib. 2. c. XCVII.*

(6) Exercitus ab exercendo dictus (*Vegetius lib. 2. c. 1. confer. justus Lipsius de militia Romana Dial. XI*) ne extra disciplinæ limites vagetur & insolescat, longe arcendus ab otio est; magni nominis belliduces hanc regulam quam exactissime observarunt in maximum rei militaris profectum. *conf. Livius Dec. III. lib. XXVI. c. LI.* *Cæsar* ingressus *Helvetiorum* provinciam cum una legione quam secum habebat, militibusque, qui ex *Provincia* convenerant, à lacu *Lemano* ad montem

tem juram millia passuum novemdecim, murum in altitudinem pedum sedecim, fossamque perduxit. Eo opere perfecto praesidia disponit, Castella communit, quo facilius, si se invito transire conarentur, prohibere posset. *Jul. Caesar lib. I. bell. Gallic.* Plura praestitit *Caesar* & magna, sed Majora paulo infra in *Druso* nostro admirabimur.

(7) *Lucius Florus lib. IV. c. XII.* Per Rheni quidem ripam (*Drusus*) quinquaginta amplius Castella direxit. adde epitomen *Livii libr. CXXXVII.* Cum *Lipfio l. c. Dial. XIII.* hic loqui juvat: Horrescit mihi animus, cum opera Romanorum video, nec à magna manu, nec in magno tempore facta. Gigantes fabulata est vetustas & Persicos quosdam Reges, qui montes struxerunt aut complanarunt? hic veros eos habes. Isti patrarunt, quidquid fidem superat & fieri humana manu vix posse videatur. Vidimus hac ætate nostra munitionibus exstruendis adhibita multa hominum millia & opus per aliquot annos vix perfectum fuisse; quod nisi indies & continuo reficiatur & restauretur, intra breve temporis spatium penitus evanescet. Disfluxere nunc anni mille septingenti & nonaginta à conditis ad Rhenum Castellis, quorum rudera cunctis temporum injuriis imo violentis hominum manibus adhuc resistunt. Quinquaginta Castella sive civitates munitas intra quatuor annos direxit *Drusus*! quod à nullo Imperatorum factitatum legimus. De quinquaginta Castellis *Bucherius L. I. c. 17. §. 12. p. 43.* ait si *L. Castellis*, oppidisve Rhenum *Drusus* prætexit, fane vix ulla ad Rhenum loca, veteribus Romanis Scriptoribus celebrata, ab *Drusinis* excludi poterunt. Ita *Drusenheim* paulo infra *Argentora-*

rum quasi *Drusi* domicilium: ita *Tabernæ Rhenanæ*, *Vicus Julius*, *Alta ripa* adhuc hodie *Altrip* paulo infra *Spiram*, *Moguntiacum*, *Bingium*, *Vesalia*, *Bodobriga*, *Confluentia*, *Antennacum*, *Rigomagis*, *Ara Ubiorum*, *Novesium*, *Gelduba*, *Asciburgium*, *Vetera*, *Arenacum*, *Vada*, *Grines*, *Trajectus* inferior, *Lugdunum Batavorum* à *Druso* vel condita vel aucta fuerint; Ad *Mosam* vero etiam *Trajectus* superior, ponte ibi muniendo. *

(8) Cum *Julius Cæsar* anno Urbis conditæ DCXCVI. ante C. N. 58. adversus *Ariovistum* Germanorum Regem arma sumpisset; terræ nostræ Romanis primitus innotuere. *Cæsar de bello Gallic. l. I. c. LIV. lib. III. c. XI* Durante hoc bello *Rhenum* Cæsar bis ponte trajecit. *Florus lib. IV. c. XII.* sed ubique altum de urbe nostra silentium, ac si tunc aut nullus aut obscurus certe locus aut vicus fuerit. E paucis fortasse piscatorum tuguriis enascitur villula, domus huic pedetentim additæ pagum constituunt aut oppidum. Non una die stetit *Roma* aut *Corinthus*.

Rheno Drusus contra Germanorum incursiones muniendo intentus locum pro castro principaliori condendo magis aptum invenire non poterat, quam *Metropolim* nostram, inter *Saletionem* & *Antonacum* mediam, in qua deinceps *Dux Mogontiaccensis* residens invigilaret legionibus per *Castella*

* Sub *Augusto* divisio provinciarum facta est. Penes Cæsarem permansere: Omnis *Gallia* & *Narbonensis* & *Lugdunensis*, *Aquitaniaque* & *Celtica* cum iis populis, qui eorum Coloni essent, nam *Celtæ* quidam, quos Germanos vocamus, cum omnem *Celticam* regionem, quæ ad *Rhenum* est, occupassent, effecerunt, ut ea *Germania* vocaretur, superior ea, quæ *Rheni* fontibus propior est, inferior, quæ ab hac usque ad *Oceanum Britannicum* se extendit &c. *Dio Cassius L. 52.*

stella dispositis eisdemque præsideret. Confer: §. IV.
n. 12. Notitia Imperii serius quidem conscripta
eximias Ducis memorati prærogativas continet:

Sub dispositione Viri spectabilis Ducis Mogontiacensis:

Præfectus militum Pacensium *Saletione.*

Præfectus militum Menapiorum *Tabernis.*

Præfectus militum Anderecianorum *V. co Julio.*

Præfectus militum Vindicum *Nemetes.*

Præfectus militum Martensium *Alta ripa.*

Præfectus militum secundæ Flaviæ *Vangiones.*

Præfectus militum Armigerorum **MOGONTIACO.** *

Præfectus militum Bingenium *Bingio.*

Præfectus militum balistariorum *Bodobrica.*

Præfectus militum defensorum *Confluentibus.*

Præfectus militum Acincensium *Antonaco.*

Officium autem habebat idem Vir spectabilis Dux
hoc modo:

Principem ex Officiis Magistrorum militum præsen-
tialium alternis annis

Numerarium à parte peditum semper.

Commentariensem à parte peditum semper.

Adjutorem, subadjuvam, Referendarium, Excep-
tores, singulares & reliquos Officiales.

Princeps Magunciacense castrum ubinam fuerit ex-
structum, varii varias attulere conjecturas cura-
tius nunc pensitandas: ** *Hermannus Piscator*
monachus *S. Jacobi Moguntia* in sua *Moguntinensi*
ad *Sorbillonem* monachum montis *S Joannis* in
Rhingavia concertatione sic dislerit: Tradit cana
patrum antiquitas & communis modernorum re-
fert opinio, priora Urbis ejusdem mœnia in spa-

B

tiosa

* Confer: not. 10.

** Eadem hic & alibi verba *Serrarii* & *Georgii Christiani Joan-*
nis adducimus, ut quoad hanc saltem materiam librum præ-
primis rarum inquirere necessum non sit.

tiosa planitie, ubi modo leprosorium & monasterium *S. Mariæ in sacra valle* cernitur, fundata fuisse; cui rei multæ quoque subterraneæ ruinæ & specus attestantur. *Serrarius Rer. Mog. lib. 1. c. VI. Piscatori* assentiens ait: Et sane, cum è *S. Stephani* porta, quæ agraria seu arvalis (*Gauport*) in monasterium illud descendimus, sunt a latere muri antiqui defossi, qui totius ejus lateris vineas quasi sustentant, ultra vero monasterium in campis editioribus ad dextram stant adhuc hodie lapideæ moles, quas inferne continuas fuisse docere videtur structuræ ratio & tumulus, sub quo defossa alia rudera, perpetuus. Nam quod iis quasi pilis aquæ ductum fuisse impositum dicunt aliqui, ut *Piscator* in *M. S.* dicens ab Imperatore *Alexandro Mammeæ* factum & tandem conversum in hæreticorum sepulchrum, *Ketzergrueb* vel *Küel*, conjecturam nullam habet. Cur enim tantæ moles, tam compactæ, continuæque fuissent? Cur in progressu versus *Fintheim*, unde aquas isti esse ductas ajunt, nullum amplius ejusmodi occurrit vestigium?

Hac super re & quam longe *Serrarius* à vero aberret, sensa nostra jam aperuimus in *Commentatione: De Baptisterio Moguntino* anno 1764. edita, quæ cum raro occurrat, relata ibidem pag. 29. repetimus. Quod autem moles illæ lapideæ monasterio *Dalheimensi* proxime adjacentes mœnia civitatis *Moguntinæ* nunquam fuerint, ad oculum cuivis eas eminus & propius consideranti adhuc hodie demonstrari potest. Nam pilæ hæ lapidares æqualiter vix non inter se distant, spatiaque intermedia lapidibus cœmentoque obsita fundamentis carent; hinc inferne continua non sunt. Id sæpius exami-

examinanti probe innotuit, uti &, quod hac ætate nostra moles ejusmodi altissima ex horto monialium fuerit effossa ab adjacente alia plane separata & inferne non continua. Dein, quo magis collem ascenderis versus *Finthen*, moles semper decrescunt; si versus monasterium descenderis, moles surgunt altiores, imo altissimæ & superne horizontales; neque superiores pilæ cum inferioribus ullatenus quoad altitudinem sunt proportionatæ. Mœnia si fuissent, pilæ residuæ in vertice collis deberent altiores esse & ad pedem humiliores; contrarium autem in aprico est. Tandem fatentur ruricolæ: sese plurimas ejusmodi moles aut potius earum radices, ne sulcanti aratro remoræ forent, magno cum labore *Finthenam* versus eruisse, stetitque has, prout notatum fuit, in una linea usque ad fontem (*Königsbrunn*) in sylva, quæ eunti ad villam *Finthen* (in Diplomate anni 1108. apud de *Gudenus* T. 1. p. 389. *Fundene* compellatur) à Latere sinistro est, hodiedum extantem. Hæc qui pensitaverit & aquæ ductus Italiæ præsertim Romanos viva mente revolverit, hæc moles aquæ ductui tempore Romanorum inserviisse absque hæsitazione enuntiabit. Subjungimus, quæ Abbas *Trithemius* in *Chron. Hirsaug*: ad an. 893 notavit: Post hæc (Nortmanni) ad *Moguntiam* Castra moventes aquæductum illum pretiosum atque magnificum, per quem de villa, quæ propterea *Fontheim* vocabatur, copia influebat aquarum in Castellum civitati proximum *Schönberg* dictum, ubi postea Monasterium *S. Jacobi* per Archiepiscopum quendam Moguntinum erat constructum; Castrum deinde occupaverunt prædictum, quo tandem obtento funditus destruxerunt.

Postremo etiam civitatem ipsam incendio subver-
terunt, omnibus, quos repererunt, interemptis.
Neque tamen credideris civitatem nostram ad Rheni
(cujus limes indefensus relinqui haud poterat)
fluenta tantummodo hæsisse, Romani illam salu-
briori æere prospectuque amœniori multum illecti
& hosti eminus observando intenti extenderunt ul-
tra colles in Rhenum descendentes, umbrosamque
vallem (*Dalheim*) Tusculanis, Laurentianisque,
prout *Romæ* jam tum moris erat, exornare studue-
runt. Sat superque hoc indignant Romanorum
reliquiæ anno MDCCXXXIV. sq. & antea extra
portas novam & arvalem, nec non in monumen-
tis tunc noviter exstructis à SS. *Philippo & Elisa-
betha* nuncupatis ultra numerum effossæ, putei-
que altissimi ibidem detecti, aliaque rudera hinc
inde in Campis residua nullum dubitandi locum
relinquunt. Hodie dum novæ plantantur vineæ,
agri sulcantur, altiusque effoditur limus, eruun-
tur aræ, penates, numismata Romana, sarcopha-
gi, urnæ, lagenulæ, varia supellex domestica &c.
indubia Romanorum ædium eo usque protensarum
documenta.

- (9) Apud *Cornelium Tacitum* lib. IV. c. 15. 24. 25.
33. 37. 59. 61. & c. 70. *S. Hieronymum* epist: ad
Gerontiam de Monogamia, *Gregorium Turonensem*
lib. 2. c. IX. *Flavium Vopiscum* in *Aureliano* c. 7.
legimus: *Maguntiacum & Mogontiacum*. apud *Eu-
tropium* lib. VII. c. 8. 1. & lib. IX. c. 7. 2. *Egin-
hardum* in *vita Caroli M.* c. 32. *Moguntiacum*.
Apud *Venantium Fortunatum* lib. 2. epigram: XII.
lib. IX. epigr. IX. *Maguntia*. In antiquis juris
Canonici exemplaribus, quæ pro Italorum more
nomina hominum & civitatum propria haud pau-

ea corrupte proferunt: *Magociz*. In *Annalibus Francorum Pithæanis* interdum: *Mogontia*. In *Notiis Imperii Romani*: *Moguntiaco*. In itinerarii *Romani* vetere tabula *Marco Velfero* Reipublicæ Augustanæ Duum - viro dedicata: *Magontiaco*. Apud *Ammianum Marcellinum* lib. *XV*: *Maguntiacus*. Apud *Lambertum Schafnaburg*: *Sigebertum*, *Udaschalcum*, *Othlonum*, *Ligurinum Vatem* & alios quam plurimos, sicut hodie: *Moguntia*.

Unde suum hauserit *Moguntia* nomen? variæ & miræ prodierunt conjecturæ. *Sorbillo* nota præced, citatus à *Magog Japheti* filio dictam vult *Maguntiam* aut à *Magis*, quos *Treviris* expulisset *Trebeta* urbis illius, si fabulis locus est, conditor vel denique à *Magantio* Trojano. Sed linquamus hæc nugas, quæ umbram nequidem veritatis præseferunt. Audiamus adhuc alios: *Beatus Rhenanus* lib. *III. rer. German*: p. 691. à *Mago*, quod antiquitus *Domum* significat & rivo *cia* etymologiam repetit. *Serrarius* hanc suam aperit sententiam: Mihi, ait, lib. *I. rer. Mog. c. IV*, à rivis tribus *Ma* aut *Mon*, *Gon* aut *Gonze* & *Cia* videtur *Moguntia* & *Magunciacum* derivari. Hi enim rivi, quamvis dubio procul, in tantis rerum commutationibus, varie commutati, corrivati & oblimati supersunt hodie in *Rhenum* defluentes omnes & quidem à *Septentrionali* vicinia *Moguntiam* veniendo, eundem ipsum tenentes ordinem, quem nominis exprimunt syllabæ, suntque veterum nominum indices quædam reliquiæ. Primum enim commonstrat vicinus urbi pagus *Monbach*, secundum vicinus item pagus *Gontzenheim*, ubi propter fontium duorum in rivum istum, qui è *Fiatheim* delabitur, immanationem, molarumque aliquot impulsione

varie à rusticis nunc appellatur, cum apud *Moguntiam*, ubi Rhenum subit & lapideum anno superiore pontem firmum accepit, *Lobach* nominetur. De tertio *Cia* scilicet, hæc supersunt in libris censualibus: *Zalbach auf der Cey* aut simpliciter *Ciebach*, *Bretzenheim auf der Cey*. Omitto reliqua & cui hæc opiniones insistant talo? genuinis historiæ cultoribus dijudicandum relinquo.

Plurimis visum est similius vero, *Moguntia* nomen à *Mogano* (Mæno) in Rhenum ibi se effundente derivari; persuadet id nominis propinquitas. Germani enim Mænum vocarunt *Mogen* vel *Moyn*, indeque urbis nostræ nomen *Moynes* vel *Mogenes* immutatum à Romanis in *Moguntiacum* & *Maguntiacum*. ex *Moynet* postea vel *Mogenet* mediis temporibus profluxisse *Maynetz* *Mayintz* & *Mayntz*, littera Z. ex Romanorum *ti* in voce *Maguntiacum* nomini *Moynet* vel *Mogenet* adjecta. *Alcuinus* seculo VIII. testatur *Tom. I. p. 55.* quod Archiepiscopus *Moguntinus* fuerit vocatus Archiepiscopus *Magensis* à *Magans* (Mayn) fluvio.

Mogonum, *Mogenum*, *Moganum* reperimus in parte postica florenorum *Conradi II. Joannis II. Archiepiscoporum Mog: Höchstæ ad Mænum* cussorum. Confer: die *Mainzer Müntzen* beschrieben an. 1769. pag. 21. Nro. 92. 94. p. 22. n. 97. 99. Certum insuper, nomina fluviorum & oppidorum pro varietate temporis, ac- & incolarum varie subin esse immutata.

Germani ab ævi medii initio *Mænum* vocarunt *Moyn*, *Moyne*. Inde *Moinagawe*, *Moynachgowe*, *Moynecgowe*, *Moyngowe* pro *Mainz* dixerunt *Megunz* ut apparet e *Tradit: Lauresheim: edit. Aca-*
dem. Palat: Tom. II. p. 348. ubi *Megunzer mar-*
ca.

ca. Conf: *Diæcesis Moguntina in Archid-distincta*
Tom. 1. p. 148. not. b.

Priscis quotidianum erat, villas suas, oppida & Urbes recens conditas à præterfluente rivo aut fluvio non minus quam à fluminum ostiis cognominare. Hujus asserti veritas Geographis patet, qui tibi suggerent: *Confluentes* ubi Mosella & *Lanslein* ubi Lana Rheno, *Röermond* ubi Rura Mosæ, *Travemünde* Trava mari Balthico & *Ostia* ubi Tiberis mari Tyrrheno influit &c.

Scite nobis accinit Imperatoris *Friderici Maro Ligu-
 rinus*; dum enim post *Conradi* Imp. mortem comitia *Francofurti* ad Mænum habita & *Fridericum* ibi electum descripsisset, hujus in Urbem Moguntinam adventum ita enarrat, ut illius simul origines indicet:

At Rex prima movens, ibi re feliciter acta,
 Castra per emensas memorati fluminis undas,
 Classe petit celebrem famosi nominis Urbem,
 Qua Mogus tumido miscet sua flumina Rheno.
 Qui, licet ipse suum perdat cum Gurgite nomen,
 Dat tamen egregiæ primordia nominis urbi,
 Illaque majori miscet popularior amni,
 Negligit & fluvio dignatur ab hospite dici.
 Namque premens Rhenum, si credimus omnia famæ
 Nomen ab infuso recipit *Moguntia Mogo*.

Imo, suo jam tempore (sec. IX) *Candidus* presbiter in vita *Eigilis* Abbatis Fuldenſis metricè conscripta cap. XIV. p. 250. in Codice prob. *Histor. Fuldenſis* à *Schannato* editæ p. 106:

Ripam Reni,
 In quem fluitans turgentibus undis,
 Nam parte ex alia Castrum qua cernitur ingens
 Haud procul à ponte sursum, quem sospite regno,
 Olim Rex *Karolus* fecit, prolabitur amnis,
 Magoin ex quo, ut fama sonat, *Mogontia*, dicta est.

(10) Cura viarum publicarum Romanis maxima erat. Censores vias sternendas scilicet in Urbe, glareæ extra urbem substernendas, marginandasque primi omnium locaverunt, pontesque multis locis faciendos. *Livius Decad. V. c. XXXII.* Curam hanc extrema deposcebat necessitas, cum ab Urbe ad provincias, à Castello ad Castellum legiones dirigere, disponere, translocare, contrahere frequens; subin tota vis exercitus cum jumentis & vecturis omnique apparatu bellico contra hostes movenda esset. Legiones hisce viis solidissime struendis, restaurandisque adhibebantur. Earumdem plura hodieum supersunt vestigia & muri editioris continui adinstar procurrunt. Medii ævi vulgus vias Romanas appellitare consuevit, viam altam, viam Regiam, die hohe Straß, die heer-Straß, die stem-Strazza &c. quæ nomina sæpius in tabulis recitantur. Juxta viam militarem, quæ *Bingio Maguntiacum* ducit, fons perennis *Drusi* conservat memoriam plerumque dictus *der Draibronn*. Confer. *Itinerarium Antonini* in quo *Maguntiacensis* civitas Germaniæ primæ Metropolis castrorum caput occurrit. *Tabula Peutingeriana.* *Bergier de publicis & militaribus Imperii Romani viis.* *Hanselmann beweis: wie weit der Römer macht &c. eingedrungen.* *Stegeri Dissertatio de viis militaribus Romanorum in veteri Germania.*

(11) Aquæ salubres copiosæ in Castris præprimis necessariae sunt. Homines enim & animantia quævis aquarum penuria fatigantur & contabescunt. *Drusus* igitur, ut Castro consulere suo, ingens opus adgressus, venas aquarum è monte *Drusiano* (*Dreiser* sive *Fintherberg*) scaturientium collectas passibus tot millenis per aquæ ductum pilis lapidaribus

daribus incumbentem ut divitem rivum profluere fecit usque ad locum Castrî, qui *Drusi* lacus ab auctore deinceps nominatus fuit. vere exclamat *Livius lib. IX.* Jam in opere quis par Romano miles? quis ad tolerandum laborem melior? Confer: §. I *hujus not.* 8.

(12) Romani sua multum fatigabant ingenia, qua ratione cito & tuto cum copiis suis flumina trajicerent, nunc pontes è cuppis, nunc ex utribus, nunc è navibus conjunctis efformando. vid: *Justi Lipsii Poliorceticon lib. 2. pag. 106* sq ubi pontium ejusmodi figuras conspicias. *Julius Caesar* Rhenum transire decreverat, sed navibus transire neque satis tutum esse arbitrabatur, neque suæ neque populi Romani dignitatis esse statuebat. Itaque etsi summa difficultas faciundi pontis proponebatur, propter latitudinem, rapiditatem, altitudinemque fluminis; tamen id sibi contendendum aut aliter non transducendum exercitum existimabat. Rationem igitur pontis hanc instituit, tigna bina sesquipedalia paullum ab imo præacuta, dimensa ad altitudinem fluminis intervallo pedum duorum inter se jungebat. Hæc cum machinationibus dimissa in flumen defixerat, fistucisque adegerat, non sublicæ modo directæ ad perpendiculum, sed prona ac fastigiata, ut secundum naturam fluminis procumberent: his item contraria duo ad eundem modum juncta intervallo pedum quadragenum ab inferiore parte contra vim atque impetum fluminis conversa statuebat: hæc utraque bipedalibus trabibus immixtis, quantum eorum tignorum junctura distabat, binis utrimque fibulis ab extrema parte distinebantur. Quibus disclusis atque in contrariam partem revinctis, tanta

erat operis firmitudo, atque ea rerum natura, ut quo major vis aquæ se incitavisset, hoc arctius illigata tenerentur. Hæc directæ materia injecta contexebatur ac longuriis cratibusque consternebantur; ac nihilo secius sublicæ ad inferiorem partem fluminis obliquæ adigebantur; quæ pro pariete subjectæ & cum omni opere conjunctæ vim fluminis exciperent: & alia item supra pontem mediocri spatio: ut si arborum trunci, si naves, dejiciendi operis causa essent à barbaris missæ, his defensoribus earum rerum vis minueretur ne ponti nocerent. Diebus decem, quibus materia cœpta erat comportari, omni opere effecto, exercitus transducitur *Jul. Cæsar de bello Gallico lib. IV. c. XVII. Tomo III. Scriptor. Rer. Roman. ab Haurisio editorum pag. 417.* quæ simul hujus pontis affabre facti structuram ad oculum sistit. Bis quidem *Julius Cæsar* & primus Romanorum cum exercitu Rhenum transiit, sed intra breve tempus & minore cum victoria rediit, quam ut Castellum ponere vel aliud gloriæ monumentum in hostium finibus relinquere potuerit. De primo transitu *Dio l. 39.* Scribit: *sed cum* Sicambros in loca munita se recepisse inveniret, Suevos autem ad auxilium his ferendum coire, intra vigesimum diem regressus est. De secundo idem *l. 40. inde quoque* mature metu Suevorum se recepit, nulla re perfecta, quam quod gloriam Rheni altera vice trajecti reportavit.

Drusus noster victrices in Germaniam aquilas proferre æstuans insolita quævis & ardua adgredi ausus, à littore Rheni sinistro ad dextrum usque extrui fecit opere immenso pilas lapideas justo spatio disjunctas, queis pons superstrueretur du-
cendo

cendo exercitui & reducendo aptissimus. De hoc ponte *Florus Rer. Rom. lib. IV. c. XII.* ubi *Cluverius* legendum esse notat *Maguntiacum*. Conf. Grævius in hunc *Flori* locum. Neque ulli Imperatorum alteri hoc opus adscribi poterit, ut perlegenti scriptores *Rer. Rom.* patescit. vid. *Maschovy geschichte der Teutschen* p: 69. Locum etiam trajiciendo Rheno pontique struendo aptiorem non reperiēs; nam supra *Maguntiacum* in Germaniam penetrare volenti, bina flumina essent superanda & infra hanc urbem Catena montium obfisteret.

Pilæ memoratæ decreſcentibus aquis ſubīn videntur & ſunt Caſtello proximæ. Rheni igitur fluenta antiquitus ibi, ſicut hodie pertranſierunt. Quis ergo audeat ſolida proferre argumenta, quod *Auguſti* ævo pater Rhenus alveo mutato in hodierno foro pecuario & ad Cæſtrich, Haupt-Stein, Juden-Sand ſuum direxerit curſum? quod inſulæ nunc dictæ Petrina & Ingelheimiana vera Rheni ripa & terra firma fuerint? id ne credamus, perſuadent pilæ pontis à nobis viſæ, altitudo fori pecuarii cum ſitu Caſtelli ad libellam examinata, nec non ad ripam Rheni ſiniſtram, ubi ex adverſa Petrina inſula inter tiliās noviter ad lineam plantatas deambulatum itur, detecta hoc anno 1780. Romanorum Columbaria &c. &c.

Caſtellum hodie Caſſel, à *Druſo* conditum quando fuerit? videbimus paulo infra.

§. V.

EXPEDITIO DRUSI ALTERA IN
SIGAMBROS &c.

Drusus, cum *Sicambri*, (a) eorumque auxiliarii Propter absentiam *Augusti*, ac quia videbant Gallos jugum fervitutis gravatim ferre, bellum movissent, Gallorum primoribus sub prætectu ejus festi, quod hodie etiam *Lugduni* ad aram *Augusti* celebratur, evocatis, motum subditorum præoccupavit: inde Germanis intentus, quando *Rhenum* transirent, eos repulit atque ipse deinde in *Usipetarum* (b) regionem secundum insulam *Batavorum* (c) atque inde in *Sicambriorum* terram transgressus, magnam agri partem vastavit. * Inde secundo *Rheno* in *Oceanum* devectus, *Frisios* (d) subegit ac per paludem in *Chaucorum* (e) fines profectus in periculo fuit, navibus propter defluxum maris in sicco destitutis: tamen *Frisiorum* opera, qui pedestri militia se ei junxerant, superato discrimine inde digressus (jam enim hyems appetebat) *Romam* pervenit: ibique *Prætor Urbanus*, quanquam prætorios honores jam adeptus, est creatus. *Q. Ælio Tuberone & Paulo Fabio Maximo* Consulibus Anno U. C. DCCXLIII. *Dio L. 54* (f) (a)

* Equos, pecora, torques eorum, ipsosque præda divisit & vendidit. *L. Florus lib. IV. c. XII.*

(a) *Sicambri* five *Sigambri* *sigam* primum accoluerunt, hinc progressi ad *Rhenum*, cui proximos *Cæsar* facit; ad *Ruram*, ubi *Sigeburgi*, unius ex tribus præcipuis *Saxonum* *Castellis*, vestigia superfunt; ad *Luppiam* & pene ad *Visurgim* usque fines suos protulerunt. *Dio lib. 54.* limes inter ipsos *Cattosque* fuit montis jugum, quod ab *Aldenbeca* juxta oppidum *Cleinenbergam* ad oppidum *Brilon* extenditur. *Cluver l. 3. c. 9.* At brevi deinceps spatio in his locis hæserunt, à *Tiberio Cæsare C. Censorino & Asinio Gallo* *Coss.* in *Galliam* translati atque in agris *Rheni* proximis collocati. *Sueton. in Aug. c. 23. Eutrop. lib. 7.* plura in *Monumentis Paterborn: Principis Fürstenbergii p. 5. sq.* cur *Romani* *Sicambros* invaserint, causæ habentur variæ. Plurimum enim potentia & virtute militari valebant, nec ulli fuerant infensiores & graviores *Romani* nominis & imperii hostes & *Julio Cæsari* *Tencteros* & *Usipetes* dedere recusarant. *Cæsar l. 4: Ad quos (Sigambros) cum Cæsar nuntios misisset, qui postularent, eos, qui sibi Galliaque bellum intulissent, uti sibi dederent, responderunt: Populi Romani imperium Rhenum finire. Si, se invito, Germanos in Galliam transire non æquum existimarat, cur sui quidquam esse imperii aut potestatis trans Rhenum postularet. Sigambri Castra Cæsaris in Eburonum finibus oppugnauerant & parum; quin occuparent, abfuerat. Cæsar l. 6. Dio lib. 46. &c.*

(b) *Usipetes* *Usipii*. proximi *Cattis* certum jam alveo *Rheni*. quique terminus esse sufficiat, *Usipii* ac *Tencteri* colunt. *Tacitus de M. G. c. 32. §. 1. & Annal. l. 51. §. 3.* postea eos sedem ad *Rhe.*

Rhenum infra Ubios habuisse ex hoc loco *Dionis* colligimus.

(c) *Batavi. Tacitus IV. hist. 12. §. 3.* Batavi, donec trans Rhenum agebant, pars Cattorum, seditione domestica pulsi extrema Galliae ora vacua cultoribus, simulque insulam inter vada sitam occupare, quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit. Adde *Tacit. de M. G. c. 29.* ubi omnium Gentium, quæ Rhenum accolunt, virtute præcipuos vocat. Cattorum in Batavis extant vestigia *Catwyck op dem Rhyn & Catwyck op See* nec non in Seelandia Cattum opidum aquis dirutum & è regione ejus vicus prope *Gesum* opidum *Cattenwick* ut observavit *Scrivenerius* ad *Hug. Grotium de antiquit. reip. Batav. c. 2.*

(d) Clarum inter Germanos Frisium nomen. *Tacit. IV. Annal. 74. §. 1.* *Plinius*, qui primus omnium scriptorum latinorum Frisios nominat, juxta Batavos eos collocat & cum iis Caninefates, Chaucos, Frisiabones, Sturios, Marsatios simul conjungit; sed terminum occidentalem non designat. vid. *Ubbo Emmius histor. Rer. Frisicar. Tacitus IV. 15. §. 5.* Gentem transrhenanam vocat. & de *M. G. c. 34. §. 1.* postquam dixerat de Angrivariis & Chamavis, subjicit: à fronte Frisii excipiunt. Majoribus minoribusque Frisiis vocabulum est ex modo virium. Utræque nationes usque ad oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque imensos insuper lacus & Romanis classibus navigatos.

(c) *Chauci.* Horum Gens secundum *Tacitum de Mor. Germ. c. 35. §. 2.* quanquam incipit à Frisiiis

siis & partem littoris occupat, omnium gentium, de quibus egerat, lateribus obtenditus, donec in Cattos usque sinuetur. Tam immensum spatium non tenent tantum Chauci sed & implent. vid. *Cluverius de Germ. Ant. c. 18.* De nobilissimo hoc populo aliquot libris egit Joannes Schildus adde *Valesium l. 2. Rerum Francic. p. 94.*

(f) Vid. §. IV. not. 4. ubi locum ex *Dione Cassio* retulimus.

§. VI.

TERTIA EXPEDITIO TRANS RHENUM.

Drusus initio veris rursus ad bellum profectus, Rhenum transiit, Usipetas (1) subjugavit: Lupiæque (2) fluminis ripis ponte junctis in Sicambros (3) irrupit, perque eos in Cheruscorum (4) regionem usque ad Visurgim (5) processit: id ut ei liceret, Sicambrorum in Chattos (6), qui soli finitimorum auxilia negaverant, totius populi viribus facta expeditio effecerat: quo tempore *Drusus* iis imprudentibus regionem peragravit, Visurgim etiam transi-
turus, ni eum inopia alimentorum ac hyemis propinquitas præterea examen apum (7) in castris visum deterruissent. Regressus in sociorum terram in summum devenit periculum, insidiis hostium frequenter læ-
sus

fus & aliquando in loco angusto ac concavo
 (8) circumclusus, haud procul abfuit,
 quin cum toto exercitu periret: à qua
 eum pernicië nihil aliud eripuit, quam
 hostium temeritas; qui cum uno omnes
 Romanos impetu deleri posse crederent,
 nullo ordine servato eos aggressi, victi
 inde, ferociaque sua fracta discessere. Ex
 eo barbari propius adire veriti, eminus
 tantum hostem infestavere, ita ut *Drusus*
 vicissim iis contemptis, Castellum contra
 eos ad Lupiæ & Alifonis (9) fluviorum
 confluentes aliudque in Chattis ad ipsum
 Rhenum (10) extruxerit. Ob hæc ei hono-
 restriumphales, ut ovans (11) in Urbem in-
 veheretur, ac peracta prætura cum pro-
 consulari imperio esset, decretum est: no-
 men autem imperatorium etsi, sicut *Ti-
 berius* etiam, à militibus imperator fuerat
 dictus, ac utraque re gesta id abunde me-
 ruerat, nondum ab *Augusto* datum est. Hæc
 eo tempore à *Druso* gesta sunt: ludique
 quos prætor ipse tum faciendos habebat,
 maximo sumptu exhibuit, ac Natalis *Augusti*
 in circo & variis aliis urbis locis, venatio-
 nibus celebratus est: idque etsi non decre-
 tum, tamen quot annis fere à Prætoribus
 factum: Augustalia etiam quæ hodie cele-
 brantur, tunc primum ex senatus consul-
 to acta sunt. *Dio Cassius Libr. LIV.*

- (1) Vid. §. V. not. b.
- (2) Luppia, Lupia, Lippa, Lippia, die Lippe. In *Velleji* exemplaribus, in quibus *ad Caput Juliae fluminis* legitur, vel mendum in *Juliae* pro *Lupiae*, vel quasi in honorem *C. Julii Octaviani* flumen sic noviter appellatum. *Lipsius* in *Vellej. n. 194.* Verum uti breve *Augusti* ad Luppiam imperium fuit mox Rheno terminatum, ita quoque memoria nominis in illo flumine non diu perduravit. Luppia oritur sub Castro *Lipspringa* uno milliari à *Paterborna* in *Bructeris* & postquam supra *Neuhusium* Paderam, Alifonem infra alveo accepit & multa insignia Castra & oppida alluit, juxta *Vesaliam* in Rhenum evolvitur. *Monum. Paderborn. p. 14. sq.*
- (3) Vid. §. V. not. a.
- (4) *Cherusci* inter Germaniae populos, à quibus *Variana* strages edita, eminuerunt, validissima tumultuatio à *Cæsare* lib. 6. *Vellejo* lib. 2. *Strabone* lib. 7. *Tacito* lib. 1. 2. 11. 12. 13. *Annal. & de Mor. Germ.* *Plinio* lib. 4. c. 14. *Floro* l. 4. c. 12. *Dione* L. 54. 55. 56. descripta celebrataque. Non omnes inter Albim & Visurgim, ubi vera & præcipua sedes eorum fuit, & silva *Bacenis* pro nativo muro objecta, *Cheruscos* à *suevis*, *Suevosque* à *Cheruscis* injuriis incursionibusque prohibuit; etiam pro parte aliqua cis Visurgim habitaverunt. *Dio* lib. 54. de *Druso* ut supra *Vellejus* lib. 2. intrata protinus Germania . . . recepti *Cherusci* & annis mox nostra clade nobilis transitus Visurgis.
- (5) *Visurgis*, qui *Werrha* & *Fulda* infra Mundam confluentibus hoc nomen nactus, usque etinet, dum in Oceanum effunditur, mutua Romanorum Germanorumque clade nobilis annis à *Patereulo*,

Strabone, Mela, Plinio, Tacito, Floro aliisque memoratur.

(6) *Cattos* Suevorum gentem longe maximam & bellicosissimam Germanorum omnium *C. Julii Caesaris* commentariis magnopere celebratam, eandem cum *Chattis* esse, pluribus nos argumentis docet *Cluverius lib. 3. Germ. Antiqu. c. 5.* militarem eorum virtutem, mores ac disciplinam *Tacitus lib. de moribus German:* satis diserte sic describit: Duriora genti corpora, stricti artus, minax vultus & major animi vigor. Multum, ut inter Germanos, rationis ac solertiæ: præponere electos, audire præpositos, nosse ordines, intelligere occasiones, differre impetus, disponere diem, valere noctem, fortunam inter dubia, virtutem inter certa numerare: quodque rarissimum nec nisi ratione disciplinæ concessum; plus reponere in Duce, quam in exercitu. Omne robur in pedite, quem super arma, ferramentis quoque & Copiis coonerant. Alios ad prælium ire videas; *Cattos* ad bellum-rari excursus & fortuita pugna. Et aliis Germanorum populis usurpatum, rara & privata cujusque audentia apud *Cattos* in consensum vertit, ut primum adoleverint, crinem barbamque submittere, nec nisi hoste cæso, exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum. Super sanguinem & spolia revelant frontem, seque tum demum pretium nascendi retulisse, dignosque patria ac parentibus ferunt. Ignavis & imbellibus manet squalor. Fortissimus quisque ferreum insuper annulum (ignominiosum id genti) velut vinculum gestat, donec se cæde hostis absolvat. Plurimis *Cattorum* hic placet habitus. Jamque canent insignes, & hostibus simul suisque monstrati. Omnium

um penes hos initia pugnarum: hæc prima semper acies, visu nova. Nam ne in pace quidem vultu mitiore mansuescunt. Vetus Chattrorum nomen retinent nunc Hassi. *Cluver. l. c.*

(7) Superstitiosa ejusmodi omina, portenta & præfagia quam plurima occurrunt in *Vellejo paterculo*, *Ælio Lampridio*, *Flavio Vopisco*, *Suetonio* & aliis *Rer. Rom: Scriptoribus*.

(8) Locus ille concavus & angustus, in quo conclusum a Sigambris reducem à Visurgi *Drusum* refert *Dio*, non alibi inquirendus videtur, quam in vallibus & silvis circa *Aldenbecam*, vicum Diœcesis Paderbornensis vel in aditu saltus Teutoburgiensis, ubi, prope *Hornam* Oppidum Lippiensis Comitatus admirabilis illa picarum rupes vulgo *Exterenstein* nuncupata conspicitur, *Monument Paderborn. p. 71.*

(9) *Aliso* Fluvii & Castellum nomen est, *Fluvii* apud *Dionem* loco supra memorato. *Castelli* apud *Vellejum lib. 2.* *Lucii* etiam *Ceditii* præfecti Castrorum eorumque qui una circumdati Alifone immensis Germanorum copiis obsidebantur, laudanda virtus est, qui omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inextinguibiles, nec temerario consilio, nec segni providentia usi, speculatique opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum *Tacitus lib. 2. Annal.* de Alifone memorat: *Cæsar*, dum adiguntur naves, *Silium* Legatum cum expedita manu irruptionem in Chattros facere jubet. Ipse audito, Castellum *Lupiae* adpositum obsideri, sex legiones eo duxit. Neque *Silio*, ob subitos imbres aliud actum, quam ut modicam prædam & *Arpi* principis Chattrorum conjugem filiamque raperet. Ne-

que *Cæsari* copiam pugnæ obsessores fecere, ad famam adventus ejus dilapsi. Tumulum tamen nuper *Varianis* legionibus structum & veterem aram *Druso* sitam disjecerant. Restituit aram; honori-que patris ipse cum legionibus decucurrit. Tumulum iterare haud visum & cuncta inter Castellum *Alisonem* ac *Rhenum* limitibus aggeribusque permunita Notat *Cluverius l. c.* Ipse autem vicus *Elsen-haud* dubie est Castellum *ἐλίσων* *Aliso*, cum iisdem pene litteris nomen ejus antiquum in dicto vico exstet.

(10) *Castellum*, *Cassel* hodieum quod extat è regione *Castri Magunciaci* situm hac occasione constructum edocemur, sicque ponti ibidem erecto novum munimentum esse additum videmus. Circa idem tempus trans *Rhenum* fossas novi & immensi operis, quæ nunc adhuc *Drusinæ* vocantur, effectas merito existimem. *Sueton : lib. V. c. 1.* Confer: §. hujus not. 9. circa finem. Fossæ modo memoratæ dicuntur fossæ vallatæ aut vallum fossatum vulgo der *Pol-Graben*. *Nicolaus Person* in *Atlantis Moguntini Charta topographica* partis inferioris *Moeni* partialem quamdam hujus fossæ delineationem exhibet. Fossa hæc vallata plane alia est ab illa in *Belgio*, quam *Drusi* nomine celebrem testatur *Tacitus Annal. lib. II c. VIII.*

(11) *Pomponius Lætus Rom. hist. Compend. lib. II.* de *Triumpho & Ovatione* ait : *Triumphus* non idem valet, quod *ovatio*. *Domitis* multa cæde hostibus, habebatur *triumphus* & boves cornibus auratis mactabantur, & bos ipse, qui mactabatur in triumpho, *thriambos* etiam dictus. Cum vero hostes sine pugna & sanguine cum ducibus nostris convenissent, quoniam res peracta sine cæde esset,

Ovatio

Ovatio erat. Pedes ingrediebatur Urbem, qui sic vicisset, sine ferculorum pompa, myrto coronatus una cum militibus: quia ea arbor dicata Veneri, quiescere ab armis ostendit. Tibicines ovantem præcedebant, quæ paciferæ choreæ instrumenta sunt. In Sacris mactabantur oves, unde Ovationis nomen. In Præfens combinabantur triumphus & Ovatio.

§. VII.

EXPEDITIO QUARTA IN GERMANOS.

Germanos cum alios, tum Chattos ^(a) (hi enim quoque relicto eo agro ^(b) quem Romani ipsis assignaverant, Sicambri se conjunxerant) *Drusus* partim maleficiis infestavit, partim subegit. His peractis *Tiberius* & *Drusus* cum *Augusto*, qui in Lugdunensi Gallia plerumque versabatur, haud procul à bello Germanico remotus, ejusque eventui intentus *Romam* redierunt, ac ea, quæ victoria impetrata fieri leges jubent, aut alias convenit, peregerunt. Hæc acta *Julio* ac *Fabio Maximo* Consulibus Anno Urbis Conditæ 744. *Dio ad finem Lib. LIII.*

(a) *Catti* initium sedis ab Hercynio saltu inchoant non ita effusis ac palustribus locis, ut cæteræ Civitates, in quas Germania patescit. Durant liqui-

dem colles paulatimque rarefcunt & Cattos fucs
faltus Hercynius profequitur fimul atque deponit.

Tacitus de Mor. Germ. c. 30. §. 1.

(b) Gentibus devictis Romani assignarunt terræ
tractum excolendum; prout *Livius* & alii *Scripto-
res Rer. Rom.* paffim commemorant. Agris divi-
dendis creati Triumviri &c.

§. VIII.

ULTIMA DRUSI EXPEDITIO EJUS- DEMQUE OBITUS.

*A*nno inſequenti (1) *Druso* & *T. Quin-
tio Crispino* *Coff.* ſigna *Druso* haud
læta acciderunt. (2) Inter multa alia quæ
tempeſtate & fulminibus perdita fuere,
templa quoque nonnulla adeoque *Jovis*
etiam *Capitolini* (3) & huic adjunctum fa-
num læſa ſunt. Quibus neglectis *Drusus*
in *Chattorum* fines ingreſſus, obvia quæ-
que non ſine magno labore ſubigendo,
congreſſorūque præliis haud incruenta vic-
toria ſuperando, uſque in *Suevos* (4) per-
venit: inde in *Cheruscōs* converſo itinere,
Viſurgim tranſgreſſus omnia populando ad
Albim uſque perrexit, qui ex *Vandalicis*
montibus profluens in oceanum ſeptentri-
onalem magnus admodum factus effluit.
Hunc cum fruſtra conatus eſſet tranſire,
trophæis conſtitutis receſſit: etenim mulier
quæ-

quædam humana amplior forma ei obviam facta: *Druse*, inquit, quo tandem nullum cupiditati tuæ modum statuens contendis? non tibi fatis concessum hæc omnia videre. quin tu abi. Jam enim & operum tuorum & vitæ instat tibi terminus. Oblatam a deo aliquo hanc vocem, mirum profecto est, neque tamen mihi fides abroganda videtur huic rei, quam statim eventus comprobavit. Nam & continuo retro ire *Drusus* cœpit & in itinere, priusquam *Rhenum* attingeret, morbo decessit. (5) *Dio Cassius* l. 55.

(1) Anno Urbis Conditæ 745.

(2) De ejusmodi ominibus, præsagiis vid. §. IV. not. 7.

(3) Tonanti jovi ædem consecravit *Augustus*, liberatus periculo, cum in expeditione Cantabrica per nocturnum iter lecticam ejus fulgur perstrinxisset, servumque prælucentem exanimasset. *Sueton: in Augusto c. XXIX.*

(4) *Ptolomæus* triplices dicit Suevos, alteros Longobardos australiores Sycambri à parte Rheni: alteros Anglos magis orientales Longobardis & in septentrionem ad medium Albis projectos; Tercios Semnones à medio Albi orientem versus ad Suevum usque fluvium. Quo sane ex tractu, quam late olim diffusa fuerit Suevorum natio, satis liquet.

(5) *Vellejus* l. 2. Magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo ejus Gentis variis in locis profuso sanguine fatorum iniquitas Consulem, annum

agentem trigesimum rapuit. *Suetonius in Claudio* c. 1. ait: in æstivis castris exstinctum, quæ deinde scelerata sint appellata. *Livius in epit: c. 140.* redeuntem ex fractura, equo super crus collapso, trigesimo quam accideret die mortuum inter Salam & Rhenum decessisse. *Strabo l. VII.* Est & Salas fluvius, inter quem & Rhenum, cum Drusus Germanicus belligeraret, domitis hostibus victor oppetit. *Drusus* ubi expiraverit? quaestio est necdum decisa. *Suetonius* supra relatus eum in æstivis Castris exstinctum, quæ dein *Scelerata Castra* id est mala statio, mala mansio sint appellata, memorat. *P. Willigisus Petrelli* Prior Arnsburgensis in *Commentatione Historica de Antiquo Romano Castro Aquilæ* vulgo *Arnsburg* in *Wetteravia* hanc suppeditat conjecturam pag. 28: Una & dimidia hora à Castro nostro *Hassiam* versus duo sunt pagi, *Ober & Nieder-Besingen* (*Bösingen*) compellati. Nomen hoc compositum est ex *Bös & Ingen*. *Ingen* terminatio est multis Urbibus, pagis, regionibus adjecta, stationem, mansionem, possessionem significans. sic *Lotharingen*. Lotharii regio. &c. &c. *Dillingen*, *Solingen*, *Aerdingen*, *Gröningen*, *Wendlingen* &c. &c. *Thüringen*, *Tübingen*, *Kitzingen*, *Memmingen* &c. &c. Habes ergo in nomine *Bösingen* malam stationem, mansionem. Neque credas à soli degenerantis natura & qualitate tam fatale nomen huiusce pagis inditum esse; nam terra ibi incolis non noverca, sed frugifera est, de qua, cur colonus querelas moveat, non habet; ær quoque ibi saluberrimus &c. intra duos hosce pagos *Romani exercitus Castra* fuisse locata, cum *Druso* nostro hora obvenit ultima, conjicimus. Notat *Mediobarbus Biragus*, extare elegantem elegejam

Pedonis

Pedonis Albi novani de morte Drusi ad Liviam.
Eundem inter Salam & Rhenum occubuisse testan-
tur *Vellejus* & *Strabo* (ut jam dictum) alii
apud *Ardua Bisigæ*. vide paulo supra *Böfingen*.

§. IX.

DRUSI FUNUS.

Ad famam ægrotantis *Drusi Augustus*,
qui non ita procul ab eo aberat,
celeriter *Tiberium* (a) accersit: isque ani-
mam adhuc trahentem fratrem suum repe-
rit, *Romamque* Corpus defuncti attulit,
portantibus id principio usque ad hyberna
Centurionibus ac tribunis militum, inde
singularum in itinere Urbium primoribus.
(b) Cadavere in foro proposito, duplex
Drusi laudatio, una à *Tiberio* in ipso foro,
altera in *Flaminio Circo* (c) ab *Augusto*
habita est: quoniam cum exercitu urbe
profecto neque fas erat intra pomœrium
(d) intrare, cum ea quæ ante id fieri in-
stituta Majorum jubent, nondum perfecis-
set. *Drusi* funus ab iis, qui equestrem or-
dinem cum dignitate servabant & à patri-
ciis in campum Martium est allatum: ibi
cremati reliquiæ in *Augusti* sunt sepulchrum
conditæ. *Dio l. 55.* *

(a) *Valerius Maximus lib V. c. V.* Tantum amorem Princeps parenſque noſter inſitum animo fratris *Drusi* habuit (*Tiberius*) ut cum Ticini, quo victor hoſtium ad complectendos parentes venerat, gravi illum & periculosa valetudine in Germania fluctuare cognoviſſet . . . iter quoque quam rapidum & præceps velut uno ſpiritu corripuerit, eo patet, quod Alpes Rhenumque tranſgreſſus, die ac noctu, mutato ſubinde equo ducentis milibus paſſuum per modo devictam barbariem *Antabagio* Duce ſolo comite contentus evaſit. Sed eum tunc maximo labore & periculo implicatum, mortaliumque frequentia deſectum ſanctiſſimum pietatis numen & cuſtos jupiter comitatus eſt. *Drusus* quoque, quanquam fato jam ſuo, quam illius Officio propior erat, vigore ſpiritus & corporis viribus collapſus, eo ipſo tamen, quo vita & mors diſtinguitur momento, legiones cum inſignibus ſuis fratri obviam procedere juſſit & ut Imperator ſalutaretur, præcepit . . . eodemque tempore & fraternæ Majeſtati ceſſit & vita exceſſit.

(b) *Corpus* ejus per municipiorum coloniarumque primores, ſuſcipientibus obviis ſcribarum decuriis ad urbem devectum, ſepultum eſt in Martio Campo. *Sueton: in Tib. Claudio c. 1.* Ipſum (*Augustum*) quippe aſperrimo hiemis, Ticinum uſque progreſſum neque abſcedentem à corpore ſimul Urbem intraviſſe: circumfuſas lecto Claudiorum juliorumque imagines, deſietum in foro, laudatum pro roſtris, cuncta à Majoribus reperta, aut quæ poſteri invenerint, cumulata. *Tacitus Annal. lib. III. c. V.*

(c) *C. Flaminius* viam *Ariminum* uſque munivit & circumexſtruxit. Utrique operi nomen ab auctore eſt

est impositum, circusque Flaminius & via Flaminia vocata. *Livius, Decad. II. Lib. XX. c. LVIII.*

(d) Pomœrium, verbi vim solam intuentes, Postmœrium interpretantur esse. Est autem magis circa murum locus, quem in condendis urbibus quondam Etrusci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis inaugurato consecrabant: ut neque interiore parte ædificia mœnibus continuarentur, quæ nunc vulgo etiam conjungunt; & extrinsecus puri aliquid ab humano cultu pateret soli. Hoc spatium, quod neque habitari neque arari fas erat, non magis quod post murum esset, quam quod murus post id, *pomterium* Romani appellarunt & in urbis incremento semper, quantum mœnia processura erant, tantum termini hi consecrati proferebantur. *Livius Decad. I. lib. I. c. XLIV*, Confer: libellus *de orig. Urbis Romæ. Tom. III. Scriptor Rer. Rom. pag. 668. de funebri pompa* legatur *Polybius lib. VI. c. 51.*

* Reliquit *Drusus* noster Conjugem *Antoniam* (1) mœrore afflictam cum trina prole, *Germanico* (2) nempe, *Livilla* (3) & *Claudio* (4).

(1) *Marci Antonii* & *Octaviæ* Cæsaris *Augusti* Sororis filiam (2) multis postea Victoriis illustri *Drusi* magna apud populum Rom. memoria, credebaturque, si rerum potitus foret, libertatem redditurus. Unde in Germanicum favor & spes eadem. Tacitus *Annal. lib. I. c. XXXIII.* (3) ob conspirationem in mariti necem fame enecata (4) sub nomine *Tiberii Claudii Cæsaris Augusti Germanici* noto, *Sueton. L. V. c. I.*

§. X.

HONORES PUBLICI DRUSO DEMOR-
TUO DECRETI.

Exercitus honorarium *Druso* tumulum excitavit: (a) circa quem deinceps statuto die quot annis miles decurreret (b) Galliarumque civitates publice supplicarent. (c) Præterea senatus inter alia complura (d) marmoreum arcum cum tropæis via Appia decrevit (e) & Germanici cognomen ipsi posterisque ejus. (f) *Augustus* eum tantopere vivum dilexit, ut cohæredem semper filiis instituerit, sicut quondam in senatu professus est & defunctum ita pro concione laudaverit, ut deos precatus sit, similes ei Cæsares suos facerent: sibi que tam honestum quandoque exitum darent, quam illi dedissent. Nec contentus elogium tumulo ejus versibus a se compositis insculpsisse, etiam vitæ memoriam prosa oratione composuit. *Suetonius Lib. V. c. I. (g)*

(a) Germanicique cognomen ei & filiis datum, honoresque statuarum, fornicum & honorarii ad ipsum Rhenum tumuli dati. *Dio Rom: hist. L. 55.* Post hunc *Claudius* fuit, patruus *Caligulae*, *Drusi*, qui apud *Mogontiacum* monumentum habet, filius. *Eutropii Breviar. L. VII. cap. VIII.*

His primæ notæ testibus subscribere:

Otto

Otto Episcopus Frisingensis in Chron: L. III. c. IV:
 Monstratur adhuc monumentum *Drusi Moguntiae*
 per modum pyrae.

Chronicon Augustanum c. V. vita functo *Druso Tyberius Claudius Nero* ei *Moguntiae* pyramidem statuit mirifici coementi, quod saepius oculis vidimus nostris. Cineres delati *Romam*: decretum illi in luctum. Augustenses, dum sui conditoris memoriam habere vellent, pyramidis *Moguntiae* formam in armorum signa sumpserunt, pictorum tamen autoritate post, dum quilibet politus magis videri vellet, adiectus est color viridis uvae.

Abbas Urspergensis in Chron: Drusus pater *Claudii*, qui quartus ab Augusto Imperator fuit, apud *Magonciam* habet monumentum.

*Joannes Huttichius in Collectaneis Antiquitatum in Urbe atque agro Moguntino repertarum Anno M. D. XX. editis & Theodorico Zobel juris Consultissimo Maximae Aedis Moguntinae Scholastico inscriptis de monumento, cujus figuram exhibet, sic ad Lectorem: Hanc molem promiscuum hac tempestate vulgus Glandis lapidem vocare solet à figura scilicet, quam hodie praefert, nam habuisse olim pyramidis figuram, complures sunt, qui opinentur. Altitudinem habet centum pedum & planiciem in cacumine pedum octo, ex quo colligi facile potest altiorem aliquanto eam fuisse, basis ejus in circuitu patet CXXXII. pedes. Cujus autem honori extructa quondam fuerit, nullae litterae extant, quae indicarent, extitisse tamen tanti operis titulum aliquem, sed demolitos esse quosdam in-erudito ante saeculo dubitandum non est. Sunt qui conjectura ducti monimentum *Aurelii Alexandri Imperatoris Romani Mamae F.* putent, hac fortasse,*

tasse, quod *Eusebius* Cæsariensis refert in *Chronicis*, *Alexandrum* occisum *Moguntiaci* tumultu militari, quodque ab *Ælio Lampridio* historico scribitur *Alexandrum* cenotaphium in Gallia, *Romæ* sepulchrum amplissimum meruisse, unde & illud quoque adjiciunt, *Moguntiam* nostram Germaniæ tum atque Galliæ caput fuisse. Cæterum constans & communis fere existimatio omnibus est: *Drusi* id esse monimentum. Ejus rei *Eutropius* & *Otho* Frisingensis episcopus testes sunt locupletissimi, utriusque vero sententiæ in libro quodam suorum amorum subscribit *Chuonradus Celtis* Germanus primusque inter Germanos pœticam lauream meritis. Hic, ut præter pœticam virtutem nullum non disciplinæ genus attigit, ita rerum germanicarum exactissimus fuit pervestigator. Omneis in omni Germania angulos excussit vetustatis inquirendæ studio, nec ullus est locus Germaniæ, quem non terra marique adierit. Hunc plerique eorum, qui docentem audierunt, sciunt de rebus germanicis volumen scripsisse, quod incertum quæ vel hominum vel deorum iniquitate cæteraque ejus permulta desideramus. Ille igitur, ut erat vir integra fide, in Carmen suum haud quaquam inseruisset, *Drusi* id esse monimentum, nisi plane cognitum perspectumque habuisset. Bene vale, quisquis hæc leges, & si quid novisti rectius istis, candidus imperti.

Eadem retulit *Petrus Apianus* Ingolstadiensis Mathematicus &c. &c.

Stabilito igitur *Drusi* monumento nil immoramur fabulosis opinionibus à *Serrario Rer: Mog. l. I. c. XV.* de *A. Glassa* & *Eigelo* Regibus Gentilium vel *Aureolo Marci Agrippæ* Consanguineo recitatis æternaque oblivione sepeliendis. Ma-

Magis erudita sunt, quæ in *Theatri Urbium Tomo V. Charta XXIII.* profert *Jacobus Campius*, cum de illo, quod apud Treviros. est, Egelano secundorum monumento differuisset: *Ejusdem nominis monumentum extat Moguntia prope muros, quod indubitatum mihi est in honorem Drusi Germanici exstructum.* Pergit autem, quod huic monumento superpositum fuerit signum *Aquilæ*, quæ idiomate Gallico vocatur *Aigle*. Quod item moris fuerit in eorum, quos consecrabat in Deosque referebat Gentilitas, monumentis aquilam statuere. addit: *Ægyptii animam significare volentes, aquilam pingebant, ut tradunt, qui de Hieroglyphicis scripserunt. Et prisce ethnici eos, qui immortalitatem adepti essent, aquila vehi tradebant. Extant Numismata, pro apotheosi Impp. quorundam cusa, quibus in antica parte scriptum est: Consecratio. In postica habent aquilam montis fastigio insidentem, expansis alis cœlum erecto capite intuentem & quasi volatu in altum contendere nitentem. Quibus consentit historia Herodiani, qui libro IV. morem Cæsarum consecrandorum describit. Hæc aquilæ significatio non male convenit monumento in memoriam defunctorum edito, sive ille Romani, sive Galli fuerint. Nam & Gallos ante natum Christum opinionem de animarum immortalitate habuisse ac ita a Druidibus sacerdotibus suis edoctos fuisse scribit Julius Cæsar lib. VI. de bello Gallico. Licet ille ad μετεμψύχωσιν Pythagoricam id detorqueat. Sic illi ab æterna mente illuminati, jam tum ante ad proclivius recipiendam Evangelii lucem divinitus fuerunt præparati. Et postea: cum igitur in Drusi consecrationem is tumulus positus fuerit, Romani ritus consuetudo*

suetudo postulabat, ut aquila in apice poneretur. Et hinc posterius, qui Gallica, Germanicaque promiscue utebantur lingua, nomen indiderunt *Aigelsstein*. Verisimile est & olim Coloniae simile monumentum fuisse, unde etiamnum porta, vicusque urbis *Aigelsstein* remansit.

Doctam hanc *Campii* profiteamur dissertationem, sed scopo nostro minime applicabilem; cum Historicorum nullus de Apotheosi vel consecratione *Drusi*, bene vero de monumento & tumulis ejusdem honorariis mentionem faciat. Erudita *Campii* conjectura in Igelanum supra Treviros monumentum multo cadit aptius, quam in *Moguntinum*, quod illic aquilae appareat vestigium, hic vero neque sit, neque quod unquam fuerit, legatur; quanquam & antiqua Trevirorum breviaria locum illum vocant *Elegium* unde postea *Egelium*. Et si ab aquila Germanicum accersendum esset nomen, cur Gallicum potius *Aigle* quam latinum adierint? cur non tam facile ab aquila factum esset primo *Aquelsstein* deinde temporis progressu *Achelsstein* quam ab *Aigle*? cur Gallo-Germanicam potius vocem quam Latino-Germanicam cuderint? Retineamus igitur vocem à glandis figura Germanicam, prout in Notis Romanorum *Valerii Probi* cum additionibus *Gresemundi* & praefatione *Wimpheling*. an. 1510. editis, ubi: Spectatu quoque dignum, juxta *Divi Jacobi* coenobium est *Cl: Drusi* monumentum, cujus, ut vestigia reliqua produnt, sicut magnitudo & vastitas singularis, ita exterior lapidum ornatus eximius fuit, sed detractis jam ornamentis & excavata, eruta, caesa mole, colorem amisit; forma est adinstar Glandis basi quadratae eique maximae insistentis.

Justus

Justus Lipsius commentario ad *secundum librum Annalium Taciti* hæsitare cœpit: ubinam locorum hoc *Drusi* cenotaphium fuerit erectum? cum ait: *Druso mortuo cenotaphium decretum ad Rhenum ipsum.* Dio LV. & Suetonius. *Exercitus honorarium ei tumulum excitavit, circa quem, statim die, quot annis decurreret & Galliarum civitates publice supplicarent.* Nescio an huic tumulo adjuncta ara: apparet, quia Suetonius ait: *Supplicarent.* Volunt id *Cenotaphium ad Moguntiacum fuisse.* repugnat hic locus, qui constituit inter *Lupiam & Rhenum.* Sed & *Ravennæ sepulcrum Drusus habuit, à Claudione ejus F. an ab Augusto ipso extructum?* cujus memoria in lapide prisco ibi. Hoc *Lipsii* dubium valde infirmum est; nunquid enim, quia inter *Lupiam & Rhenum* aliquod fuit ipsius *Drusi* cenotaphium, ideo alibi nullum est? an eidem plura erigi monumenta nequeunt? En ipsemet *Lipsius* agnoscit aliud, quod *Ravennæ* fuit. Cur non & istud *Moguntiae*? Et vero tanto magis agnoscere istud debuit, quanto fuit ad firmitatem ac perpetuitatem compactius & coagmentatius. Ait enim *Suetonius in Claudio c. 1.* ad illud quot annis decurrere militem. Oportuit igitur. inquit loc. cit. *Campius*, tumulum non momentaneum neque levis operis, sed firmioris & permanentis fuisse. Atque trans *Rhenum*, infestis ibi circum barbaris & regione agri objectis legionum præsidiis, sero admodum pacati, quis aut tutus, aut metu vacuus ad sacrificandum locus?

In miram & exoticam prolapsus est sententiam *Christianus Gotthelf Blumbergius* in duobus opusculis, quorum prodiit unum an. MDCXC. latine sic inscriptum: *Monumentum Drusi Moguntiae obvium.* in 12. alterum vernacula anno MDCC. auctius

latino hoc cum titulo : *Das Neroni Claudio Druso bey der Stadt Mainz vormals aufgerichtete Grab- und Gedächtnismahl &c.* Chemnitz in 12. In editione hac ultima cap. IV. p. 165. sq. sic differit: Moles hæc in altum excreta rupes est, ea duritie firmitateque, ut omnibus merito injiciat admirationem. Quam enim ad falces murarias, tam ad tormentorum jaculatoriorum globos (quibus sane à nostris tum satis superque verberabatur) est contumax. . . Formam nunc fert speciemque vetustæ cujusdam ac ævo quasi laborantis turris. Novi equidem esse, qui dicant, arte excitatam esse atque in altum perductam, eamque proin vulgari-ter substructionem vocant (ein Gebäu) quæ tamen appellatio non tam ipsius, quam circumpositarum olim structurarum intuitu coorta videtur. . . sed enim, qui oculum ei pensius adjecerit, manifeste deprehendet, non opus manu factum, sed vivam quampiam rupem esse, quæ natura, è duri semine lapidis, in eam, qua visitur, excreverit altitudinem. Id quod solum etiam, in quo stat, ostendit, quippe quod ad maximam partem lapidosum est ac petrense.

Viri doctrina & eruditione insignes *Wilhelmus Ernestus Tenzelius & Joannes Crato Hiegell* in Dialogis vernaculis anno MDCXCVIII. mense Augusto luci publicæ commissis rem hanc curatius pensitatam sic describunt p. 669 sq. *Tenzelius* nempe Die VII- (XVII) Maji: Doctor *Hiegell* in montem jacobæum me deduxit, molis illius glandiformis, vulgari appellatione *der Eichelstein* dictæ, propius visendæ gratia. In ea autem peculiari Principis mandato, operarios impigre occupatos deprehendi. Cum enim superiore anno Castellum ad Urbem

contra

contra hostium vim hoc fortius defendendam, recens exstructum suis ipse contemplaturus oculis, ad prægrandem hanc intra illud substructionem delatus esset, recordatus, Gallos, novissimæ obsidionis tempore, fœderatorum inde exercitui haud parum damni intulisse; quærebat ex eo, qui sibi tum architecturæ militaris erat, annon intro scala quædam adscensu in summitatem illius tuto, parari queat; eoque, id factu omnino possibile esse, respondente, extemplo centum aureos de suo operi perficiendo dicabat. Admota hinc illi manu, scala lignea sex & sexaginta graduum extrinsecus, adscensui parando, excitari cœpit. Qua structa, in planicie cacuminis machina quædam tractoria, ad similitudinem & formam illarum, quarum in fodinis metallicis usus est, ad rudus extrahendum statuta. Postea loci planicie illa molis aliquam partem in rotundum, velut in puteis effodiendis fieri solet, excavata, opus deorsum versus jam longe admodum processit, operariis plus plusque indies in incepto pergentibus. Ego gradibus istis adscendi in summum; oram omnem, late patente ex tam alta mole prospectu, oculis subjeci, & juxta lorica, quibus olim septa fuit, confedi. Cum descenderem, nonnullas lapidum arenosorum calcisque induratae particulas, uti tum machina illa extrahebantur, mecum sumsi & abstuli, in certissimum, minimeque fallax testimonium, molem hanc glandiformem vetus quoddam structuræ coementitiæ genus esse, non autem rupem nativam vivamque. Id quod præter hæc ingentis illa magnitudinis, eaque formæ quadratæ & subalbicantis partim, partim rubentis coloris, saxa prominentia & lapidibus minoribus arena & calce (quæ tot sæ-

culorum decursu lapidum itidem induere duritiem) coniectis infarcta satis superque manifestum faciunt ac testantur. Cum nunc lacunæ, quæ externe circum circa erant (ut in omnibus figuris are expressis, speciatim illa, quæ in Dialogis anni MDCXC. vernaculis mensi Aprili præfixa, videre est) expleantur ac lapidibus obstruantur, in posterum substructio hæc non aliam præbebit speciem, quam veteris cujusdam speculæ, quales in Germania nostra tum in locis campestribus, tum montibus passim conspiciuntur.

Hiegellius loc: cit. p. 676 & seq. ad Tenzelium:

Facile tibi, Domine, intellectu fuit, cum in molem illam glandiformem, me præsentem, adscenderas, *Blumbergium* p. 165. 166. 208. 210. 213. ridicule prorsus, quin sine ulla ratione scribere, eam non arte manuque excitatam substructionem esse, sed rupem vivam, quæ natura sic in altum excreverit. Certe, dum id vult, satis manifestum facit, se nunquam propius eam contemplatum esse. Est enim vere cæmentitia quædam structura varii generis lapidibus (quos inter ingentis magnitudinis faxa arenosa, eaque quadratæ formæ) in altum perducta. Quod quidem, cum parvas illorum particulas ab Operariis tum decussas, mihi desuper adjeceris, menti tuæ quam optime occurret. Tum vero non tam admiranda duritie est, ut *Blumbergius* arbitratur ac pag. 165. scribit; siquidem nonsecus ac aliæ veteres cæmentitiæ substructiones, subigi potest ac expugnari, ut ipse vidisti, eam jussu sumtuque Principis Electoris, intro deorsum versus perfodi, ut scalæ in gradus structili locus sit, qua tempore belli hoc facilius tutiusque in summum adscendi liceat, tum speculandi gratia,
tum

tum tormentis minoribus, velut è turri quadam edita, hosti damnum inferendi; quemadmodum huic fini, mea memoria, viginti abhinc & quod excurrit annis, id genus tormenta, sclopetaque duplicata in ea jam disposita fuerunt & non demum, urbe foederatorum copiis cincta, à Gallis, quos *Blumbergius* p. 167. multo labore apicem ferro superasse & quasi complanasse refert. Id quidem non inficiabor, longe majori duritie esse molem hanc, quam quæ hodiernis temporibus excitantur structuræ cœmentitiæ. Sed enim, cum mea sententia à temporis id provenerit longinquitate, qua calx è spissis & durioribus saxis confecta illorum quasi induit naturam, hoc ipso ad suspicandum ducor, illam longe majoris vetustatis esse, quam ut Romanorum opus dici possit. Quæ quidem conjectura hoc magis veri præ se fert speciem, quo minus neque dum a quopiam argumentis omni exceptione majoribus demonstratum invenio, cujus in honorem & quo tempore fuerit exstructa? Quamvis enim *Druso*, quod quam plurimum scriptorum fide dignorum testimonio constat, tumulus honorarius *Moguntia* positus fuerit, neminem unum tamen novi, qui firmis evicerit rationibus, illum ipsum molem hanc glandiformem esse. Ad hæc rotunda ipsius substructionis hujus moveor figura. Id genus enim forma, quod sciam, Romanis in monumentis statuendis non erat in usu. Quod cum *Blumbergio* suboleret, in eam, licet erroneam opinionem adductus est, figura molem hanc olim fuisse pyramidali (ad similitudinem monumenti illius, quod *C. Cestii* in honorem *Romæ* ad portam *S. Pauli* constructum visitur) belli vero casibus vel tumultibus civicis, triangulari, qua erat,

facie immutata, redactam esse in formam rotundam. Enimvero, si propius illi successisset, ut ego *Romæ* pyramidi *C. Cestio* positæ, certe substructioni huic nunquam omnino formam pyramidalem affinxisset. Quod figura semper fuerit rotunda, & nunc, dum intervalla illa lacunosa, olim, cum tentaretur, facta, lapidibus cæmento tectis obstruuntur, ad eam, qua nunquam non fuit, speciem rursus redigatur, tute vidisti ipse. Quæ cum ita sint, sat causæ *Blumbergio* erit, figuram illius, quam titulo libelli sui præfixit, de medio tollendi. Interim id genus fictas commentitiasque res refellere ac confutare, majoris operæ negotium est, quam veras describere.

Blumbergium postea veritati manus dedisse, atque in peculiari quodam schediasmate, *Tenzelii* & *Hiegellii* in sententiam suam retractando, concessisse monuit Joannis in præfatione rebus Moguntinis generatim præmissa §. 14. p. 15.

Hiegellius ipsemet autumans hoc opus ante Romanorum in hæc terras adventum jam stetisse, clarius postea in *Collectaneorum Naturæ, artis & antiquitatis specimine* primo (simul & ultimo) *L. B. de Thüngen* Urbis Copiarumque commendanti &c. oblato pag. 8. locutus est: Romanos has provincias olim tenuisse & satis diu coluisse, limitem Rheni tenentes, comprobant monumenta quædam vetera, ex quibus adhuc hodie insana illa substructio in propugnaculo montis *S. Jacobi* ad *Excellentiæ Vestræ* hortum amoenissimum glandis figura, hinc nostris *Eichelstein* dicta, visitur. . .

Hujus Drusiani monumenti testes produximus scriptores Romanos & alios in quos nulla cadit exceptio; Manent ergo, cum *Browero Annal: Trevir:*

l. i. p. 132. loquimur, quod in temporum libro interpretes *Eusebii B: Hieronimus & Eutropius*, quomodo nunc quidem legitur, consensu tradunt, *Drusi* monumentum celebre extitisse apud *Moguntiacum*; tametsi mendum in *Eusebii Chronico* notatur, cum *Claudius patruus Drusi* ibi dicitur, qui erat filius. Nec *Druso Germanici* filio conditorium hoc attribuisse velis; quem oppressum afflictumque *Tiberii* criminationibus & à senatu hostem judicatum, credibile non est, id genus monumenti, nulla domi militiæque gratia, promeruisse. Et vero stat hodieque vicino urbi colle, cui nomen olim *Drusi* locus, moles illa saxea proxime *D. Jacobi* Cœnobium, *Moguntiae novæ* ad Austrum obversa; surgitque ex prægrandi quadrilatera basi, structura solida, glandis in morem; cujus ut formam sic nomen & vulgo retinet, cum fama *Drusianæ* memoriæ.

Stetit olim extra mœnia *Moguntina* alia adhuc moles *Drusi* memoriæ & honori, ut communis fert opinio, exstructa. Saltem ager, in quo stetit, vulgari appellatione vocabatur *Drusi locus* corrupte *Drusenloch* ùve, ut aliis latinus quasi efferre placuit, *Drusilacium*, quemadmodum *Serrarius l. i. rer. Mog. c. XV. §. i. p. 39.* jam notavit. Stetit autem non procul à vetustissima *S. Nicomedis* basilica ex adverso molis illius glandiformis, de qua in superioribus actum. Indicium nobis faciunt litteræ judicum, *S. sedis Moguntinæ* anno *MCCCCXXXIV.* Indictione *XII. d. XIV. mensis Augusti*, Pontificatus *Eugenii PP. IV.* anno *IV.* datæ; quarum ideo partem hic ex addendis ad *Serrarii res Moguntinas p. 1000.* juvabit repetere: Pridem introducta nobis inter. .. Dominum Decanum & Capitulum Ecclesiæ *Moguntinæ* Actores

ex una, & quondam *Ancelmum*, dum vixit, Abbatem monasterii *S. Jacobi*.. reum de & super duorum solidorum censu.. de & ex agro sito in campis, regulariter *Drusenloch* dicto, ex opposito *Eygilstein* extra muros Moguntinos, cedentium..

Figura fuit triangulari & tricorni, ut *Hermannus Engeler* & *Mathias Dieffenbach* ad *D. Jacobi* in monte specioso monachi majorum fide referunt. Ille in epistola ad *Petrum Sorbillonem* vulgo *Slarp*, dictum, monachum in monte *Episcopi* ad *D. Joannis* his verbis: Qui & hodie locus (de *Drusilacio* autem loquitur) suo cum nomine remanet. Cum igitur veteres Chronographi Colossum *Drusi* triangularem fuisse & tricornem dicant, utpote aggeris & structuræ ipsius visu & præsentia certificati atque ipsorum temporibus scilicet circa annum Domini MCCC. adhuc existentis, tu quæso... Hic in Catalogo Abbatum *D. Jacobi* M.S. quem *Higellii* beneficio *Christiano Joannis* tractare licuit, in hunc modum: *Colossus*, *Drusilocus* seu *Drusilocum* aut *Drusiloch* vocatus, agger fuit triangularis, atque in summitate sua tricornis, vulgariter *dreyspitzig*, Romanorum militum clypeis aggestus, in honorem *Drusi* Cæsaris (hæc vox *Cæsaris* abusive pro belli *Imperatoris* ponitur) inter quæ tria cornua cupream statuam seu phalangem & desuper nodum deauratum, *Drusi* viscerum cineres continentem, posuerunt. De cuius aurei coni splendore ex solis reverberatione in oculos intuentium vibrato, homines admirati, *Maguntiam* appellarunt urbem auream; sicut *Teutonicus* noster *Historicus* intertia sectione testatur, quam historiam ad *Sigfridum* usque perduxit juniorem Archiepiscopum Moguntinum, qui præsidere cæpit anno MCC. Assenti-

tur

tur his Sigehardus monachus monasterii *S. Albani*, qui circa annum Domini MCCXCVII. edidit legendam sanctorum Aurei & Justinæ Martyrum. *Hæc ille.*

Figura hujus monumenti apud Joannidem *T. III. rer. Mog. p. 339.* eadem est cum illa apud Hiegelium in specimine *supra cit:* sed alia plane ac ea, quam exhibet Serrarius in rebus *Mog: an. 1604. editis p. 65.*

(b) *Decursio* ait Lipsius *libr. V. de militia Romana*, haud longe ab Ambulatione est & fit in armis & sub signis. De ambulatione *Vegetius Lib. I. c. XI.* Nihil magis in itinere vel in acie custodiendum est, quam ut omnes milites incedendi ordinem servant. Quod aliter non potest, nisi ut assiduo exercitio ambulare celeriter & æqualiter discant. *Idem lib. I. c. 27.* Vetus, inquit, consuetudo permansit & *D. Augusti* atque *Hadriani* constitutionibus præcavetur, ut ter in mense tam equites quam pedites educantur ambulatum. Hoc enim verbo hoc exercitii genus nominant. Decem millia passuum armati instructique omnibus telis pedites, militari gradu ire ac redire in Castra jubebantur; ita ut aliquam itineris partem cursu alacriore conficerent. Nunc ad decursionem, cujus finem & fructum idem *Vegetius* pandit *lib. I. c. 9:* Ad cursum præcipue assuefaciendi sunt milites, ut majore impetu in hostem procurrant; ut loca opportuna celeriter occupent; ut ad explorandum alacriter pergant; ut fugientium terga facilius comprehendant. *Seneca Ep. 18.* Miles in media pace decurrit sine ullo hoste & vallum jacet & supervacuo labore lassatur, ut sufficere necessario possit. Item *Livius* inter militaria exercitia ludos-

que, quos Scipio instituit *Lib. XXVII.* primo die Legiones in armis quatuor millium spatio decurrerunt. Grande profecto spatium, si attendis, cursum non itum fuisse. *Capitolinus* de hac ipsa in Maximinis: Quinta quaque die jubebat milites decurrere. *Suetonius in Nerone*: Indicta decursione Prætorianis, scutum sua manu prætulit. *Idem in Galba*: Ipse maxime insignis, quod campestrem decursionem scuto moderatus, etiam ad effedum Imperatoris per viginti millia passuum cucurrit. Hæc decursio ad tubam facta & ad eandem revocata. *Vegetius lib. II. c. XXII.* Hoc militaris exercitii genus statò die quot annis à Romana militia in memoriam *Drusi* peragebatur.

(c) Supplicatio indicta est decreto publico; feriatum à laboribus, injunctæ preces atque Grates sacrificiis, epulis atque lectisterniis communi studio Diis pro Victoria aut alio rei faustæ eventu, pro malis avertendis, aut in memoriam & honorem magni Imperatoris aut belliducis referendæ. In Urbe Ædiles jussi templa omnia aperire; comitia & tribunalia tota urbe vacabant. Trium vel ad summum quinque ob res autem Cæsaris bene gestas LX. dierum decreta supplicatio aut devotio fuit. Confer *Struvii syntagma Antiquitatum Romanarum* p. 382. &c. De tumulo & ara *Drusi* ad Lupiam vid. §. VI. not. 9.

(d) Quæ inter honores statuarum & cudendorum numismatum &c. de Cufis *Drusi* nummis infra * nunc de Statua conditoris ad Rheni ripam erecta. *Serrarius lib. 1. rer. Mog. c. XV. §. IV.* ita: Statua
Drusi

* Nummi in memoriam *Drusi* à Claudio Imp. ejus filio signati & à T. Vespasiano restituti.

Drusi, cum corona, telo & paludamento in saxo est, quod in Moguntini telonii muro exteriori & in hujus quidem angulo australi velut insitum apparet, hac inscriptione: *In memoriam Drusi Germanici*. In præfatione suorum pietatis exercitamentorum *Georgius Wicelius*, saxum, ait, est quadriforme *Drusi Germanici* ac aliorum Ducum Romanorum ab ipsis ethnicis fabrefactum, quod in horto domus, è qua istuc exaro, visitur. Curatius hanc statuam describit *Bromerus Annal. Trevir. lib. 1. p. 132*. Quo jucundius aliquando fuit Rheni ripam istic obeunti proximo urbi municipio offerri saxum vetus, sculptura hominis an Dei, capite tecto velut exuviis cornutæ pecudis circumamicta & in lævum humerum rejecta toga, hastam dextra, scutum sinistra tenentis, cum epigrapha per quadrum eunte, sursum deorsumque: *In memoriam Drusi Germanici*. Neque lapidis ruditas seu ad vetustioris exemplum sculpti, seu a posteris locati, *Drusi* memoriam oblitterat, cum nostratibus Germanis invicem malum precantibus, hodieque Drusi nomen frequens in ore. Et exuviarum gestamen æ frons cornuta, remotiorem utique sapiunt antiquitatem, nam & jovis & *Alexandri Magni*, Regumque Macedoniæ, notum est, imagines sculpi solitas effigie cornuta & Leonini capitis Spoliis, à quibus imitatione virtutis & divinitatis affectatione sumpsere Romani.

Eadem refert libellus *Aurea Moguntia* inscriptus anno 1705. in strenam datus authore *Christiano Hartmann* Limburgensi ad Lahnam, qui dicto anno septima Aprilis *Moguntia* obiit. Notat *Hiegellius* in specimine supra nominato p. 8. de hoc lapide: pereuntem vidi, quando Galli anno 1688.

ad

ad stantem telonii turrim cum porta vulgo Boxpfort destruxerunt, locum novis aggeribus munientes.

(e) Arcus hic triumphalis in honorem *Drusi Romæ* exstructus describitur infra in nummis nro I. II. III. IX & X. imo *Gruterus CCXXXVI. 5.* partem hujus arcus residuam ostendere contendit cum epigraphe: *Ap. Divortia. Rheni. pervasi. hostiles. Depopulator. Agr. . .* Non possum, quin hoc loco memorem, quod nonnemo nuper scribere non hesitaverit: In memoriam aquæ ductus Moguntini nummos esse cufos, quibus inscriptio: *Nero Claudius. Drusus. Germanicus. Imp.* cum typo arcus aquæ ductus, in cujus summitate *Drusus* eques inter trophæa. Ejusmodi nummus in rerum natura non extat; bene autem multi in nummophilaciis asservantur, qui arcum *Drusi* triumphalem exhibent cum inscriptione: *De Germanis.* Nummo tali frontem hujus libelli exornare libuit.

(f) Denique non per adulationem, sed ex meritis, defuncto ibi fortissimo juvene, ipsi, quod nunquam alias, senatus! cognomen ex provincia dedit. *L. Florus lib. IV. c. XII.* vid. hujus §. 1. not. a. & nummos in memoriam *Drusi* cufos. Nomen *Germanici* pluries deinceps in nummis Imperatorum recurrit. In *Domitiano* apud *Vaillant Tom. I. p. 41. 42 &c.* in *Traiano p. 51.* in *M. Aurelio Antonino. p. 83. & 86.* in *Maximino p. 149.* in *Julio Cæsare* signatus est nummus restitutus expressa *Germaniæ* provincia. *Vaillant T. II. p. 6.* in *Vitellio p. 80.* in *Domitiano p. 105.* in *Hadriano p. 143.* in *Commodo p. 183.* in *Valeriano p. 344.* *Vaillant Tom. III. p. 179. & 180.* in *Maximino & pag. 206.* in *Gallieno. &c.*

(g) Decem & novem annis post *Drusi* obitum elapsis,
anno

V anno scilicet Urbis Conditaë 764. Tiberius ædem Concordiæ sacravit, inscripto suo & fratris Drusi vita pridem functi nominibus. M. Æmilio Lepido & Statilio Tauro Consulibus. ita Dio Cassius pag. 671. editionis Parisinæ Henrici Stephani anno 1692.

I.

NERO. CLAUDIUS. DRUSUS. GERMANICUS. IMP.

Caput Drusi sine laurea. Observat Joannes Vaillant rei nummariaë scrutator solertissimus: In nummis æreis Drusi Neronis caput sine corona reperiri; in argenteis vero & aureis laurea insignitum esse.

Aversa T. DIVI VESP. F. AUG. P. M. TR. P. COS. VIII. REST. S. C.

Arcus triumphalis pulcherrimus, in cujus peristylio legitur: *De Germ.* supra arcum eques, ut Romam ovans ingressus erat, hinc & inde trophæum, in memoriam eorum, quæ in Germania cis & trans Rhœnana erexerat. conferatur locus Suetonii ad initium §. X. relatus. Nummus Æreus primæ magnitudinis *Vaillant T. 1. p. 12.*

II.

Adv. Ut I.

Av. IMP. CAES. T. DIVI. VESP. F. AUG. P. M. TR. P. P. P. COS. VIII. REST.

Arcus triumphalis ut supra. nummus primæ formæ,

III.

Adv: Ut numero I.

Av:

Av: CÆSAR. AUG. F. DOMITIAN. COS. V.
REST.

Arcus ut supra, in cujus peristylio *De Germ.*

Nummus primi moduli insignis est præstantiæ & raritatis.

IV.

Adv. Ut I.

Av. T. CLAUDIUS. CÆSAR. AUG. P. M.
TR. POT. IMP.

Nero Claudius togatus sedet in sella curuli inter armorum spolia posita, dextram ramum, sinistra chartam involutam.

V.

Adv. Ut I.

Av. S. C. Sine epigraphe.

Figura muliebris dextra florem trifidum, læva vestem sublevans. Notat *Vaillant* l. c. Hic nummus primi moduli, licet forsan errore monetarii à nummo Claudii mutuatus, inter raros habendus.

VI.

Adv. Ut numero I.

Av. IMP. CÆS. T. DIVI. VESP. AUG. P. M.
TR. P. P. P. COS. VIII. *

In medio nummi *Rest. S. C.*

Notat *Vaillant*: Hic nummus primæ formæ in thesauro *Patini*, (in editione MDCLXXII. pag. 141.) si legitimus, inter rarissimos est collocandus.

VII.

* Apud *Patinum* legitur COS. VII.

VII.

Adv. Ut I.

Av. Epigraphe ut VI.

Figura sedens in sella curuli inter armorum spolia posita, dextra ramum.

Hic nummus primæ formæ rarissimus est. Omnes nummi supra recensiti ex ære magno sunt.

VIII.

Adv. NERO CLAUDIUS DRUSUS GERMANICUS IMP.

Caput Drusi laureatum. In aliis corona quercea redimitum.

Adv. *De Germanis.* Duo clypei cum spiculis & signo militari.

Clypei oblongi, spicula & vexillum insigne equitum in hoc nummo cælantur in memoriam eorum, quæ Drusus *Tiberii* frater de Germanis Victor retulit, cum ob id, decretis sibi triumphalibus ornamentis, ovans Romam ingressus est.

Hic nummus ex argento & auro pro raro habetur. *Vaillant T. II. p. 45.*

Patini thesaurus argenteum exhibet p. 51.

IX.

Adv. Videatur sub numero VIII.

Av. Arcus triumphalis, supra quem figura equestris inter duo trophæa. In peristylio *De Germanis.* *Vaillant l. c.* apud *Patinum p. 5.* aureus extat sed voces: *De Germ.* in una linea non sunt positæ forsan ex defectu spatii. Confer. numerus I. nummus ex auro & argento rarus.

Adv.

X.

Adv. TI. CLAUD. CÆS. AUG. P. M. TR. P.

Caput Claudii laureatum.

Av. De Germ. Arcus triumphalis.

Arcus ille est Drusi patris *de Germanis* in via Appia, in regione prima versus portam Capenam erectus, quem anno Imperii primo in memoriam Patris in nummis suis cæleri jussit pius in parentem, de quo narrat *Suetonius cap. 11. in Claudio*: Parentibus in ferias publicas & hoc amplius, patri Circenses annuos natali die, matri carpentum, quod per circum duceretur.

Vaillant T. II. p. 54.

XI.

Adv. Ut numero X.

Av. DE GERMANIS. Duo clypei cum hastilibus & vexillo, ut in Druso patre.

Sunt & illa Germanorum arma de ipsis à *Druso Claudii* patre *Romæ* in ovatione lata, de quibus supra numero VIII. Hic typus à monetariis in memoriam patris, ut arcus ejus triumphalis in *Claudio* renovatus est.

Nummus argenteus inter elegantissimos numerandus. *Vaillant T. II. p. 54.*

Drusi nostri nummum argenteum, cujus adversa pars exhibet fluvium in figura viri decumbentis dextra arundinem, læva Urnam aquaticam gestantis cum inscriptione RHENUS, & aversa Caput Drusilaureatum cum inscript: NERO CLAUDIUS DRUSUS GERMANICUS. IMP. vid. in *Operibus Velferi Histor. & Philolog. pag. 235.*

Plura

Plura Drusi numismata protulit. Comes *Franciscus Mediobarbus* Biragus in Numismatibus Imperatorum Romanorum à *Pompejo* Magno ad *Heraclium*. Mediolani 1730. fol. pag. 59 fq.

Quæ inter notari præcipue merentur:

RHENUS Typus Rheni fluvii expressus.

DE GERM. Arcus triumphalis, supra quem figura equestris in medio duorum trophæorum. *Patin Thesaur.*

NERO CLAUDIUS DRUSUS GERMANICUS
IMP

RHENUS. Typus Rheni fluvii.

TI. CLAUDIUS CÆSAR AUG P. M. TR. POT.
IMP.

RHENUS. fluvius decumbens prope montem, dextra arundinem, sinistra urnam, ex qua aquas effundit. *Tristan. fol. 145.* Inter hos nummos plurimi sunt à *Tiberio* & aliis restituti.

Præter monumenta superius recensita perenni Conditoris nostri memoriæ dicata varias reperimus villas, oppida, civitatumque portas in Germania cis & transrhenana Drusi nomine insignita.

Sic porta Urbis Moguntinæ infra lapidem glandiformem prima Rhenum versus Drusi porta audiit, postea interior *Dietrichs Port*, exterior *Wilhelmiter Port* hodie *porta nova* dicta.

Nota est villa *Drais* horæ spatio ab Urbe distans; nec minus nota *Drusi* porta & fons *Drusi* apud *Bingium*.

Drusenhemium infra *Argentina*m, *Drusiana* arx in Belgio sive *Doesburg*, *Drusi Augusta* sive *Augusta Vindelicorum*, *Drais Münzenberg*, *Drusebergshof* in Confiniis *Fuldensibus*, ubi eundem quidam vita excessisse ajunt &c. &c. *Drusiani* nominis quidquam referunt.

Vela nunc contrahimus & in tesseram gratissimi animi *Drusum* nostrum in omnium memoria esse volentes perbreve tabulam affigimus; è qua, si pagellæ nostræ fortasse legi noluerint, quis & quantus is fuerit? liquido perspicere quivis poterit.

Würdtwein, Stephan Alexander

Nero Claudius Drusus Germanicus Maguntiaci Superioris Germaniæ Metropolis
Conditor E Scriptoribus Coævis Et Classicis Delineatus

Moguntia 1782

Liturg. 1334#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10591939-2

VD18 14777231